

Stenografični zapisnik

šestnajste seje

deželnega zbora kranjskega

v Ljubljani

dné 20. oktobra 1888.

Nazoči: Prvosednik: deželni glavar dr. Josip Poklukar. — Vladna zastopnika: c. kr. deželni predsednik baron Andrej Winkler in c. kr. deželni solski nadzornik Jakob Smolej. — Vsi članovi razun: knežoskof dr. Jakob Missia, baron Oton Apfaltrern, Karol Luckmann, baron Alfons Zojs.

Dnevni red:

1. Branje zapisnika XV. deželno-zborske seje 19. oktobra 1888.
2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.
3. Priloga 64. Poročilo deželnega odbora o reorganizaciji deželnih uradov.
4. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstva v Veliki Loki glede podpore za napravo vodnjaka.
5. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Alojzija Prašnikerja v Kamniku, da bi dežela prevzela še za 30.000 gld. glavninskih delnic v namen zgradbe železnice iz Ljubljane v Kamnik.
6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstva v Trzinu in družnikov glede deželnega doneska za zgradbo lokalne železnice iz Kranja v Trzin.
7. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji predstojništva zdravniškega v Bledu glede brezobrestnega posojila za zgradbo zdravniškega salona.
8. Ustno poročilo upravnega odseka o nižji gimnaziji v Kranju (k prilogi 11.).
9. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji občine Radence zavolj podpore za napravo nove ceste iz Starega Trga proti Radencem.
10. Priloga 66. Poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega posojilnega zaklada in o proračunu deželnega zaklada za leto 1889. (k prilogi 20. in 45.).

Seja se začne ob 9. uri 45 minut dopoldne.

Stenographischer Bericht

der sechzehnten Sitzung

des krainischen Landtages

zu Laibach

am 20. October 1888.

Anwesende: Vorsitzender: Landeshauptmann Dr. Josef Poklukar. — Vertreter der k. k. Regierung: Landespräsident Andreas Baron Winkler und k. k. Landeschulinspector Jakob Smolej. — Sämmtliche Mitglieder, mit Ausnahme von: Fürstbischof Dr. Jakob Missia, Otto Baron Apfaltrern, Karl Luckmann, Alfons Baron Zojs.

Tagesordnung:

1. Lesung des Protokolls der XV. Landtags-Sitzung vom 19. October 1888.
2. Mittheilungen des Landtags-Präsidiums.
3. Beilage 64. Bericht des Landesausschusses betreffend die Reorganisation der Landesämter.
4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Gemeindeforsten in Großlax um Subvention zur Herstellung eines Brunnens.
5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Alois Praschniker in Stein um Uebernahme von weiteren Stammactien um den Betrag von 30.000 fl. für den Ausbau der Laibach-Steiner Localbahn.
6. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Gemeindevorsteher in Neumarkt und Consorten um einen Landesbeitrag für den Ausbau der Localbahn Krainburg-Neumarkt.
7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Curvorsteher in Velde um Gewährung eines unverzinslichen Darlehens zur Erbauung eines Curjalons.
8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses in Betreff des Untergymnasiums in Krainburg (zur Beilage 11.).
9. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Gemeinde Radence um Subvention behufs Herstellung einer neuen Straße von Altenmarkt gegen Radence.
10. Beilage 66. Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Landesdarlehens-Fondes und über den Voranschlag des Landesfondes für das Jahr 1889 (zur Beilage 20 und 45).

Beginn der Sitzung um 9 Uhr 45 Minuten vormittags.

Deželni glavar:

Potrjujem sklepčnost slavne zbornice in otvarjam seja. Gospoda tajnika naprosim, da prečita zapisnik zadnje seja.

1. Branje zapisnika XV. deželno-zborske seja 19. oktobra 1888.

1. Lesung des Protokolls der XV. Landtags-Sitzung vom 19. October 1888.

(Tajnik Pfeifer bere zapisnik XV. seja v slovenskem jeziku. — Secretär Pfeifer verliest das Protokoll der XV. Sitzung in slovenischer Sprache.)

Deželni glavar:

Ker ste gospodje čuli ravnokar prečitani zapisnik XV. seja, vprašam, želi kdo gospodov kak popravek tega zapisnika?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ako ne, izrekam, da je zapisnik zadnje seja potrjen.

2. Naznanila deželno-zborskega predsedstva.

2. Mittheilungen des Landtagspräsidenten.

Deželni glavar:

Naznaniti mi je, da je deželnemu odboru došlo natanko pred mesecem dni, dné 20. septembra t. l., pisanje c. kr. vlade, s katerim se predlaga načrt za zgradbo Vipavskih hudournikov. Načrti so došli, toda tehnično poročilo, o katerem pisanje govori, ni priloženo in menda še ni izdelano. Načrti so izdelani, in vlada je sodila, da bode mogoče menda še v sedanjem zasedanji dotični zakon izdelati in slavnemu zboru predložiti. Deželni odbor pa je izrekel prepričanje, da ravno z ozirom na to, da tehničnega poročila ni, da tehnični oddelek ministerstva še ni pregledal načrta za zgradbo dotičnih hudournikov, ni mogoče predložiti že letos slavnemu zboru načrta dotičnemu zakonu, ker svota znaša 37.356 gld.; torej v tako svoto pritrditi s tem, da se predlaga zakon, ne da bi se prej načrt pregledal, bi bilo prenagljeno. To slavnemu zboru samo naznanjam, iz česar zamorejo gospodje posneti, da bode v prihodnjem letu mogoče ta dela pripraviti in primerne predloge staviti. Prosim gospoda tajnika, da prečita dopis, da pride v stenografski zapisnik.

Tajnik Pfeifer

(bere — liest):

An den löblichen krainischen Landesausschuß
in

Nr. 2511/Pr.

Laibach.

Unter Bezugnahme auf die hierortige Zuschrift vom 3. August v. J. Z. 2196 Pr. beehre ich mich dem löblichen Landesausschuß das von der forsttechnischen Abtheilung in Willach verfaßte Project über die mit einem Kostenauf-

wande von 37.356 fl. auszuführenden Verbauungsarbeiten zum Schutze der von Wildbächen bedrohten Gegenden des Wippacher Thales nebst dem dazu gehörigen technischen Berichte zufolge Erlasses des hohen Ackerbauministeriums vom 15. d. M. Z. 12.984 zur gefälligen Benützung bei der eventuellen Ausarbeitung einer noch in der heurigen Landtags-Session einzubringenden Gesetzesvorlage zu übersenden.

Um dem löblichen Landesausschuße die Vorbereitung der einschlägigen, etwa nach Analogie der Landesgesetze vom 29. Juni 1886, L. G. B. Nr. 17, und vom 28. März 1888, L. G. B. Nr. 11, über die Verbauung des Trebiža-Baches zu textirenden Vorlage für die heurige Landtags-Session zu ermöglichen, hat das hohe Ackerbauministerium von der vorherigen eingehenden Prüfung dieses Projectes abgesehen, weil dieselbe nicht mehr rechtzeitig hätte durchgeführt werden können. Ich muß daher der erhaltenen Weisung gemäß den löblichen Landesausschuß darauf aufmerksam machen, daß sich das hohe Ackerbauministerium die nachträgliche Prüfung des Projectes und die Entscheidung über die Ausführung desselben für den Zeitpunkt vorbehält, in welchem seitens des hohen Landtages die Erledigung der betreffenden Vorlage erfolgt sein wird.

Hiernach wolle es auch dem löblichen Landesausschuße gefällig sein, die Communicate seinerzeit anher zurückzustellen.
Laibach am 20. September 1888.

Der k. k. Landespräsident:
Winkler.

Poslanec Lavrenčič:

Obžaljujem, da ta stvar tako počasi naprej gré. Svota je res velika videti po napravljenem načrtu, ali bojim se, da bode še dlje časa treba. Ravno letos smo zvedeli, da je septembra meseca voda veliko poškodovala, prestopila je bregove in bilo je toliko zemljišča pod vodo, da je groza. Zarad tega bi prosil, ker že letos v tem zasedanji ni mogoče, da se ne bi odlašalo dalje kakor do prihodnjega zasedanja ter podvizalo to delo, kolikor mogoče.

Deželni glavar:

Sklicujem se le na to, kar sem popred rekel, da ni bilo mogoče predložiti zakona o reči, katere deželni odbor še ni pregledal in ministerstvo še ni odobrilo. Vse take gospodarske zboljsave in obrambe našega kmetijstva smatram zmiraj za nujne ter bom zarad tega tudi to zadevo kolikor moč pospesil.

3. Priloga 64. Priloga deželnega odbora o reorganizaciji deželnih uradov.

3. Beilage 64. Bericht des Landesausschusses betreffend die Reorganisation der Landesämter.

Deželni glavar:

Omenjam, da se je ravnokar razdelila priloga 64. katera je na dnevnem redu pod točko 3. Mislim, da se samo ob sebi priporoča, da se ta priloga izroči finančnemu odseku. Ker ni ugovora, se bode tako zgodilo.

Poslanec dr. Vošnjak:

Ker je najimenoitnejša točka današnjega dnevnega reda gotovo poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega zaklada, in ker se utesne pri tem daljša debata razviti, nasvetujem, da se ta točka pred vsem obravnava in potem šele druge točke.

Deželni glavar:

Častiti gospodje poslanci so čuli predlog, in jaz omenjam, da ima vsak gospodov poslancev pravico, ugovarjati temu zaradi tega, ker priloga 66. še ni zadosti časa v rokah častitih gospodov poslancev. Torej vprašam, ali je kaj formalnega ugovora zoper predlog gospoda poslanca dr. Vošnjaka?

(Ni ugovora. — Es wird kein Widerspruch erhoben.)

Ker formalnega ugovora ni, prosim gospode, ki pritrdé predlogu gospoda poslanca dr. Vošnjaka, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet in preidemo torej precej k zadnji točki današnjega dnevnega reda.

10. Priloga 66. Poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega posojilnega zaklada in o proračunu deželnega zaklada za leto 1889. (k prilogi 20. in 45.).

10. Beilage 66. Bericht des Finanzausschusses über den Voranschlag des Landesanlehens-Fondes und über den Voranschlag des Landesfondes für das Jahr 1889 (zur Beilage 20 und 45).

Poročevalec dr. Mosche:

Slavni zbor! Čast imam poročati v imenu finančnega odseka o proračunu deželnega posojilnega zaklada in o proračunu deželnega zaklada za l. 1889. Prosim, da v roke vzamete priloge 20, 45 in 66.

V prilogi 66. so natisnjeni predlogi finančnega odseka, namreč:

I. Skupna potrebsčina deželnega zaklada za leto 1889.
v znesku 820.895 gld. 76 kr.
in zaklada 196.452 » 62 »
torej z nedostatkom . . . 624.443 gld. 14 kr.
se potrdi.

I. Das Gesamtverfordernis des Landesfondes im Jahre 1889 mit dem Betrage von 820.895 fl. 76 fr. und der Bedeckung von 196.452 » 62 »
daher mit dem Abgange per . . 624.443 fl. 14 fr. wird genehmigt.

II. Za potrebno pokritje nedostatka v znesku 624.443 gld. 14 kr. naj se za leto 1889. pobira:

1.) 40% priklado na užitnino od vina, vinskega in sadnega mošta in od mesa v znesku 129.590 gld.;

2.) sledeče naklade:

a) od porabljenih likerjev in vseh poslajenih opojnih tekočin brez razločka na stopinje alkoholovine od hektolitra po 6 gld.;

b) od vseh porabljenih žganih opojnih tekočin po stopinjah 100 delnega alkoholometra za vsako hektolitersko stopinjo 18 kr. v skupnem znesku 100.000 gld.;

3.) 28% priklado na vso predpisano svoto vseh neposrednih davkov z vsemi državnimi prikkladami vred v znesku 404.232 gld.

II. Zur erforderlichen Bedeckung des Abganges von 624.443 fl. 14 fr. sind im Jahre 1889 einzuheben:

1.) ein 40% Zuschlag zur Verzehrungssteuer vom Weine, Wein- und Obststoffe u. vom Fleische im Betrage von 129.590 fl.;

2.) folgende Auflagen:

a) von dem Verbrauche von Liqueuren und allen versüßten Flüssigkeiten, ohne Unterschied der Gradhaltigkeit, per Hektoliter 6 fl.;

b) von dem Verbrauche aller übrigen gebrannten geistigen Flüssigkeiten nach Graden des 100theiligen Alkoholometers vom Hektolitergrade 18 fr. im Gesamtbetrage von 100.000 fl.;

3.) ein 28% Zuschlag auf die volle Vorschreibung aller directen Steuern sammt Staatszuschlägen im Gesamtbetrage von 404.232 fl.

III. Dezelnemu odboru se naroča, pridobiti sklepom pod II. 1. do 3. Najvisje potrjenje.

III. Der Landesausschuss wird beauftragt, die Allerhöchste Genehmigung zu den Beschlüssen sub II. 1. bis 3. zu erwirken.

Predlagam, da bi se ti nasveti vzeli za podlago nadrobni debati.

Deželni glavar:

Ker obsega točka, o kateri imamo razpravljati, več predlogov, otvoriti je v smislu opravičnega reda splošno razpravo in usojam si, vprašati, ali želi kateri gospodov k tej točki besede v splošni razpravi.

Abgeordneter Deschmann:

Im Berichte des Finanzausschusses wird darauf hingewiesen, daß das Präliminare des Landesfondes uns heuer wieder in einer durchaus nicht entsprechenden Form vorgelegt wurde, obgleich im vorigen Jahre vom hohen Landtage der Wunsch ausgesprochen worden war, es mögen künftig hin die Voranschläge in einer den Grundsätzen einer gesunden, systematischen Budgetirung entsprechenden Weise verfaßt werden; es wird weiters das Bedauern darüber ausgesprochen, daß diesem Wunsche des hohen Hauses von Seite des Landesausschusses nicht entsprochen wurde.

Ich muß in dieser Beziehung die Erwartung aussprechen, daß in Zukunft, nachdem der Herr Landeshauptmann in seiner Eröffnungsrede erklärt hat, daß er darauf sehen wolle, daß von Seite des Landesausschusses die Beschlüsse des hohen Landtages genau durchgeführt würden, auch der diesbezügliche Beschuß die entsprechende Würdigung finden werde.

Nach dieser allgemeinen Bemerkung wende ich mich einem speciellen Punkte der jetzt üblich gewordenen Präliminirung zu, um mein Bedauern darüber auszusprechen, daß bereits seit einer Reihe von Jahren bei dem Voranschlage des Landesfondes das System platzgreift, dem Landes-

ausschüsse für verschiedene Zwecke Pauschalcredite zu gewähren, obwohl es im Wesen eines geregelten Haushaltes gelegen wäre, wenigstens bezüglich der größeren Summen deren Widmungen zu detailliren, zu welchen die Credite verwendet werden sollen. Ich habe mir über die diesfalls zu bewilligenden Credite eine flüchtige Aufzeichnung gemacht, aus welcher ich ersehe, daß dieselben sich auf beiläufig 58.000 fl., also einen gewiß nicht gering zu veranschlagenden Betrag belaufen. So sehr sich der Landesauschuß geschmeichelt fühlen kann, daß man in seine Gebahrung ein so großes Vertrauen setzt, so glaube ich doch, daß es viel zweckmäßiger wäre, bezüglich der Stellung der einzelnen Abgeordneten gegenüber mannigfachen Ansprüchen aus ihren Wahlbezirken, als auch bezüglich der einzelnen Landesauschußbeisitzer, wenn von Seite des hohen Landtages hinsichtlich der größeren Summen auch deren Widmungen genau angegeben würden, für welche sie zu verwenden sind. Durch die gegenwärtige Art der Präliminirung kommt der einzelne Landesauschußbeisitzer oft in eine sehr unangenehme Stellung, indem er mit einer Menge von Ansinnen behelliget wird, welche sonst einfach abgewiesen werden könnten.

Namentlich sollten in Angelegenheiten, welche sich auf Investitionen beziehen, die darauf zu verwendenden Beträge vom hohen Landtage specificirt werden. So finde ich z. B. unter den «Ausgaben für Landescultur» in der Rubrik «V pokritje troskov za hidrotehnična dela» — «Zur Deckung der Ausgaben für hydrotechnische Arbeiten» den Betrag von 6000 fl. eingestellt. Ich weiß nun wohl, daß derselbe für Zwecke eingestellt ist, für welche auch das Ackerbauministerium Beiträge leistet, die aus Landesmitteln ergänzt werden sollen. Ich glaube aber, daß es zweckmäßiger wäre, wenn es hier schon hieße, für welche Unternehmungen einzelne Theilbeträge zu verwenden sein werden. Dies wäre aber nicht nur für die Abgeordneten von Wichtigkeit, sondern auch für das Publicum, namentlich für die betreffenden Landgemeinden. Den letzteren senden wir alljährlich ganze Bände unserer Landtagsverhandlungen zu, jeder Bürgermeister erhält ein Exemplar derselben; aber was nützt das, wenn die Leute aus diesen vorgelegten mageren Voranschlägen nicht entnehmen können, zu welchen Zwecken die Credite gewidmet sind.

Für «Podpore v pòvzdigo kmetijstva» — «Unterstützungen zur Hebung der Landwirtschaft» sind in den Voranschlag 3000 fl. eingestellt worden. Es geschah dies in Folge einer Eingabe der Landwirtschaftsgesellschaft, welche im vorigen Jahre im hohen Landtage eingebracht und neuer wiederholt wurde. Im vorigen Jahre wurden hiefür 2000 fl. eingestellt, welcher Betrag heuer auf 3000 fl. erhöht werden soll. Ich erkläre im voraus, daß man bei votirung dieser Unterstützung dem Landesauschusse das freieste Recht gewahrt wissen wollte, bezüglich der Verwendung dieses Betrages detaillirte Bestimmungen zu treffen, bei denen ohnehin die Landwirtschaftsgesellschaft um ihr Gutachten angegangen werden wird.

Auch bezüglich dieser 3000 fl. wäre es wünschenswert, einzelne, bestimmte Zwecke ihrer Verwendung anzugeben. Wir gehen jetzt an die Entsumpfung unseres Morastes. In der Literatur über den Laibacher Morast werden Sie vergebens verlässliche Angaben über die volkswirtschaftliche Bedeutung des Torfes und über die Ertragnisse des Torfbodens suchen. Soll nun in nächster Zukunft das Project

der Morastentsumpfung zur Verwirklichung gelangen, so sollten doch verlässliche comparative Versuche über die beste Morastcultur gemacht werden, um den künftigen Bebauern des Laibacher Morastes die geeignetesten Maßregeln zur rentabelsten Bodencultur an die Hand zu geben. Gewiß sollte ein Theil des Betrages per 3000 fl. für die Anstellung comparativer Versuche über die beste Morastcultur verwendet werden.

Besonders wichtig ist die Rubrik 7: «Ausgaben für Unterrichts-, Bildungs- und Wohlthätigkeitszwecke», wo 8000 fl. zu Unterstützungen und Stipendien für Gewerbeschulen und für den gewerblichen Unterricht beantragt werden. Wenn Sie die vorhergehende Seite des Voranschlages sich ansehen, so finden Sie die Ausgaben genau präcisirt, welche das Land für die Realschule zu machen hat. Es trägt zu diesen Kosten 2745 fl., d. i. die Hälfte des Gesamtaufwandes bei; in den betreffenden Subrubriken finden Sie die einzelnen Ausgaben ganz im Detail verzeichnet, sogar die 55 fl. für die Reinigung der Schullocalitäten, während bezüglich der 8000 fl. für Stipendien an Gewerbeschulen im Präliminare nichts weiter über deren Verwendung angeführt erscheint. Allerdings hatten wir im Landtage eine Vorlage über die Kunststickereischule, und es wurde im Rechnungsbereiche uns auch angedeutet, daß noch in diesem Jahre die Fachschule für Holzschneiderei ins Leben treten soll. Meinem Dafürhalten nach sind diese gewerblichen Specialschulen so wichtige Institute für dieses Land, daß bezüglich derselben wohl ein genaues Präliminare hätte verfaßt werden sollen. Im Voranschlage sind in der Rubrik VIII, 7, wie gesagt, 8000 fl. für Stipendien eingestellt, sonderbarerweise enthält die Subrubrik 12 weitere Beträge für Stipendien an der Fachschule in Laibach, und zwar 500 fl. für die Holzindustrie- und 150 fl. für die Spinnmäherei- und Kunststickereischule, während doch diese Ausgaben in dem ersten Credite von 8000 fl. mehr als genügende Deckung finden. Ich würde also den Wunsch auszusprechen mir erlauben, daß in Zukunft namentlich dort, wo es sich um neue, vom Lande erhaltene Schulen und Institute handelt, eine genaue Präliminirung stattfinde, weil es jedenfalls wichtig ist, vom Beginne an die Kosten derselben zu kennen. Wenn wir das Präliminare für die Realschule genau feststellen, wenn dies bei der Landes- Obst-, Wein- und Ackerbauschule in Sclauden der Fall ist, so sehe ich nicht ein, warum bezüglich der beiden neuen Fachschulen in Laibach, wenn auch der Staat die Hauptausgaben dafür trägt, eine Pauschalpräliminirung platzgreifen soll.

Was die Ausgabsubrubriken «Schulhausbau-Subventionen» und «posojila za sòlske zgradbe» betrifft, so ist es zwar schön, daß der Landesauschuß über einen Credit von 10.000 fl. zu verfügen hat; aber es wäre doch zu wünschen, daß die einzelnen Widmungen ebenfalls angegeben worden wären; denn über die Verwendung dieses Crediten ist, glaube ich, nicht bestimmt worden. (Nasprotovanje na levi; poslanec dr. Vošnjak: — Widerspruch links; Abgeordneter Dr. Vošnjak: Saj smo dolžili posameznim solam podpore! Dezelni glavar: — Landeshauptmann: Prosim, gospoda govornika ne motiti.)

Ich gebe das zu, aber ich bitte, sich die Rubrik «Öffentliche Bauten» anzusehen. Da finde ich Ausgaben für Bauten, wie z. B. für die Verbaumung des Trebiža-Baches, welche dadurch begründet sind, daß die Einleitungen zu deren Durch-

führung und die Verhandlungen mit der Regierung bereits stattgefunden haben.

Allein wie ist es mit den «Subventionen und rückzahlbaren Vorschüssen für Straßenbauten», wofür 27.000 fl. eingestellt sind? Vorschüsse und Subventionen können ja doch nicht in einen Topf zusammengeworfen werden? Für Subventionen zu Wasserbauten werden nach der Vorlage des Landesausausschusses 12.000 fl., nach dem Berichte des Finanzausschusses nur 10.000 fl. beantragt. Für den Landesausausschuß ist diese Präliminirung sehr bequem, aber ich meine, daß man doch einmal darauf dringen müsse, daß die einzelnen Bezirksstraßenausschüsse und Gemeinden, welche bezüglich ihrer Bezirksstraßen, respective Gemeindestraßen, Anforderungen an den Landesfond stellen, dies rechtzeitig thun mögen, bevor der Landtag in Action tritt, damit der Landesausausschuß die betreffenden Gesuche prüfe und darüber seine begründeten Gutachten im Landtage einbringe. So lange dies nicht geschieht, ist die Gefahr vorhanden, daß wir im Landtage mit oberflächlichen Eingaben behelliget werden, zu deren Prüfung in den betreffenden Ausschüssen ungeheuer viel Zeit verwendet wird und die schließlich mit dem Resolutionsantrage enden, daß sie an den Landesausausschuß zurückzuleiten sind, welcher dann im nächsten Jahre mit einer entsprechenden Vorlage an den Landtag zu kommen hat.

In dieser Beziehung glaube ich, sollte schon in den betreffenden Körperschaften gesagt werden, daß sie rechtzeitig, bevor noch der Landtag zusammentritt, ihre Subventionsgesuche einbringen, widrigenfalls auf solche Eingaben keine Rücksicht vom Landtage genommen werden sollte. Dadurch schaffen wir Ordnung in dem Haushalte der einzelnen autonomen Körperschaften und vermeiden solche allgemeine Pauschalbeträge in unserem Voranschlage. Dieselben sind, wie gesagt, in der Administration oft sehr willkommen; allein wenn man sich an die strenge Interpretation der über den Landeshaushalt bestehenden Normen halten will, so ist dem Landesausausschuße doch nur ein sehr karger Credit bemessen. Der Landtag soll alle einzelnen Widmungen genau bestimmen, dies liegt im Geiste der Landesordnung. Zu Beginn des constitutionellen Lebens in Krain wurde der Grundsatz festgestellt, daß der Landesausausschuß nicht mehr als höchstens 1000 fl. gegen nachträgliche Rechtfertigung bewilligen und darüber gar nicht hinausgehen dürfe, hinsichtlich aller höheren Beträge ist er an die Beschlüsse des hohen Landtages gebunden. Im § 7 der Instruction für den Landesausausschuß heißt es: «Der Landesausausschuß wird jedoch ermächtigt, für Landesangelegenheiten (§ 18 L. O.) dringende, in den Voranschlägen nicht vorgesehene Auslagen von Fall zu Fall bis zu einem Betrage von 1000 fl. zu bewilligen und aus Landesmitteln anzuweisen, jedoch muß der Landesausausschuß im nächsten Landtage die Nothwendigkeit und Dringlichkeit einer solchen außerordentlichen Auslage rechtfertigen.» Man vergleiche damit den § 18 der Landesordnung, wo es heißt: «Als Landesangelegenheiten werden erklärt: 1. Alle Anordnungen in Betreff: 1.) der Landescultur; 2.) der öffentlichen Bauten, welche aus Landesmitteln bestritten werden.» Ich führe nur diese zwei Punkte an, aber daraus geht sicherlich hervor, daß es kein Vorgang im Sinne der Landesordnung und der Instruction für den Landesausausschuß ist, wenn es im Voranschlage des Landesfondes ganz generell heißt: «27.000 fl. sind zu Subventionen und Vorschüssen für

Straßenbauten zu verwenden,» sondern es sollte heißen: «für die hier angeführten Straßen werden folgende Beträge bewilliget.»

Durch die Apathie der betreffenden Körperschaften, der Bezirksstraßenausschüsse u. s. w., durch die laze Handhabung der Landesordnung sind wir zu dem Systeme der Pauschalcredite gelangt, deren Summe sich beiläufig mit 60.000 fl. beziffert, wovon allerdings etwa 30.000 fl. in vorhergegangenen Vereinbarungen mit den Nachbarländern oder mit der Landesregierung ihre Erklärung finden.

Ich schließe diese meine Ausführungen mit der Bemerkung, daß allerdings unsere Umlage für den Landesfond durch das Hinwegfallen des Grundentlastungsfondes um 6 % vermindert worden ist, wofür uns die Steuerträger im Lande Dank wissen werden; aber wir dürfen uns auch nicht der Erwägung verschließen, daß die Zahlung der Grundentlastungsschuld, mit welcher wir sonst im Jahre 1905 fertig geworden wären, durch die Convertirung auf den weiteren Zeitraum von 20 Jahren hinausgeschoben wurde.

Wir müssen bei der Prüfung des Voranschlages unseres Landesfondes aber auch auf die sonstigen Kosten der öffentlichen Verwaltung Rücksicht nehmen. Bedenken Sie nur, welche Steigerung in den Gemeinde-Umlagen und in den Bezirksstraßenfondsumlagen seit einigen Jahren eingetreten ist, der betreffende Bericht des Landesausausschusses gewährt diesbezüglich kein erfreuliches Bild. Es gibt kaum mehr eine Gemeinde im Lande Krain, welche nicht mit Umlagen für ihre Gemeindezwecke überlastet wäre, und zwar meistens nur zur Deckung der gewöhnlichen Gemeinde- und Schulbedürfnisse, welche in einem rapiden Verhältnisse überhandnehmen. Dessenungeachtet werden wir mit Petitionen förmlich überschwemmt, ihre Anzahl beläuft sich heuer auf 150. Wenn das so fortgeht, wohin werden wir denn kommen? Unser Landtag wird bald ein Petitionererledigungs-Landtag werden. Während der ganzen Zeit unserer Thätigkeit haben wir es fast nur mit Petitionen zu thun gehabt. Schließlich werden noch die Schüler anfangen, den Landtag um Stipendien zu bitten. Die Gemeinden fangen ohnedies schon an, den Landtag für ganz gewöhnliche Gemeindestraßen in Anspruch zu nehmen. Meiner Meinung nach ist das durchaus kein erfreuliches Bild, wenn sich in der Bevölkerung so wenig Selbstbewußtsein kundgibt, sondern immer nur um Unterstützung gefleht wird. Der richtige Grundsatz wäre der: «Selbst ist der Mann», und dieses Gefühl soll man in den Gemeinden wachrufen und zu stärken trachten. Ist die Gemeinde wirklich autonom, so soll sie ihren Ehrgeiz darein setzen, für ihre Bedürfnisse selbst aufzukommen, unsere Landtagsverhandlungen würden aber dann ein rascheres Tempo nehmen, wir könnten mit unseren Arbeiten in etwa drei Wochen fertig werden und wären nicht beunruhigt, bis zur letzten Stunde, so lange es überhaupt nur möglich ist, in diesem Saale zu tagen.

Poslanec Detela:

Gospod predgovornik je grajal pavšalne kredite sploh, posebno onega za cestne zgradbe. Jaz sem poslanec že čez 11 let, vsako leto je bilo postavljeno v proračunu pavšalnega kredita za ceste 20.000 do 25.000 gld., sedaj se je gledé na večje potrebe na

27.000 gld. zvišal, ali nikdar se ni ugovarjalo potrebi tega kredita. Gospod poslanec Deschmann je bil mnogo let referent za cestne zadeve in nikdar temu kreditu ni ugovarjal, ker je najbolj vedel, da je potreben. Prav lepo je reči, naj vsak cestni odbor že naprej pové, koliko bode izredne podpore potreboval vsako leto. Pa ko bi cestni odbori tudi to storili, se vendar ne bi mogle v poštev jemati iznenadne potrebe. Elementarne nezgode pridejo, povodnji poderejo mostove, in niti cestni odbor, niti deželni odbor se ne moreta že prej na to ozirati. Zaradi tega je treba pavšalnih kreditov za cestne zgradbe. Prej se je drugače postopalo, dovolila se je gotova svota cestnim odborom za to ali ono zgradbo, in razen tega dovolil se je še pavšalen kredit. Sedaj pa se navadno to ne godi več, ker so gotove svote določene že od popred, n. pr. za Lužarsko cesto je že toliko let določenih 3000 gld. iz deželnega zaklada, stvar se pa vleče leta in leta, in ne ve se, kedaj se bode ta cesta gradila. Tako je tudi več drugih podpor za cestne zgradbe že pred bilo določenih, in vse to se bode moralo plačati iz pavšalnega kredita. Torej tukaj ne gre le za pavšalni kredit, ampak za gotove svote, na katere se je deželnemu odboru ozirati vsled prejšnjih sklepov slavnega deželnega zbora.

Gospod poslanec Deschmann je omenjal, da ima deželni odbor tesen delokrog gledé dovoljenja podpor. Res je to, in tudi meni je znana dotična instrukcija 6. decembra 1872, da sme deželni odbor dovoljevati le 1000 gld. za vsak slučaj. Ali ravno, ker misli deželni odbor to instrukcijo vestno spolnjevati, obrnil se je do slavnega deželnega zbora v prilogi 53., in upravni odsek je na podlagi tega poročila stavil sledeči predlog, katerega je tudi slavni deželni zbor v XI. seja dné 11. oktobra t. l. sprejel, namreč:

«Deželni odbor se pooblašča, da sme l. 1889 v mejah za cestne namene pri deželnem zakladu na razpolaganje stoječega kredita, za take cestne zgradbe, katere je treba hitro zgotoviti, proti posledobnemu poročanju in opravičenju slavnemu deželnemu zboru in s primernim oziranjem na razmere prometa v deželi, dovoljevati podpore eventualno predplačila ali neobrestna posojila v zneskih nad 1000 gld.»

Deželni odbor torej ne prekoračuje svojega delokroga, in slavni zbor je priznal potrebo, da se mu dá več prostosti, ako je nujna potreba pomagati cestnim odborom.

Da se pa s temi 27.000 gld. ne dela potrate, vé gospod poslanec Deschmann sam prav dobro. Vsaka stvar se razpravlja v deželnem odboru, v katerem sedi tudi on, in brez žive potrebe se ne dovoljuje nobena podpora. Kar se stori, zgodi se v smislu sklepov slavnega zbora, ali na podlagi pred omenjene instrukcije. Gospod poslanec Deschmann pravi tudi, da bi moral slavni zbor že naprej določiti za vsak slučaj, ne samo, koliko podpore naj se dá, ampak tudi, kako bi se cesta gradila i. t. d., ter se sklicuje na deželni red. Kar se tiče novih cestnih zgradb ali večjih preložitve cest, se to itak godi; ali v malenkosti se spuščati, da bi moral slavni zbor gledé vsakih 1000 gld. podpore pretresati proračun in projekt, to pač ni umestno in tudi ni mogoče. Gospod poslanec Deschmann je pri

drugi priliki obžaloval, da smo tukaj v deželnem zboru z delom preobloženi. Kaj bi sele bilo, ko bi morali tukaj razpravljati take malenkosti, kakor on danes željo izreka.

Gospod predgovornik tudi obžaluje, da se občine obračajo do slavnega zbora s prošnjami za podpore za zgradbo občinskih cest; on trdi, da to ne gre, da bi občine imeti morale toliko lastne moči, da bi to same storile. To pa je v protislovju s tem, kar je pred rekel, ko je dejal: Poglejte, kako so občine preobložene, kako strašne doklade imajo. Kako pa more potem zahtevati, da bi občine same vse ceste gradile brez deželne podpore, če bi tudi presegle moči dotične občine. Gospod poslanec Deschmann vé iz razprav v finančnem odseku, kako so utemeljene marsikateré prošnje občin. Spominjam se na prošnjo iz Črnega Vrha, kjer je on sam naglašal potrebo, da se pomaga tej občini, ker morajo občani skladati za troske okrajnih cest, pa jih sami nimajo in ne rabijo, torej se mora pomagati, da se izpelje zveza med to občino in okrajno cesto. Takim občinam moramo pomagati tudi pri gradnji občinskih cest, kjer si same s svojimi močmi ne morejo pomagati. Mislim torej, da očitane, da slavni zbor v tem oziru ne ravna pravilno, ni utemeljeno. Zboljsanje javnega prometa je velevažno, naj zadeva okrajne ali občinske ceste.

Abgeordneter Deschmann:

Ich erlaube mir gegen den Herrn Vorredner ein paar Berichtigungen vorzubringen. Er meinte, es seien auch in früheren Jahren vom Landtage immer derartige Pauschalcredite bewilliget worden. (Poslanec Detela: — Abgeordneter Detela: Tako je!) Wenn dies je geschah, so konnte man sich über das Erfordernis die Ueberzeugung verschaffen, denn in jeder Landtagsession ist dem Finanzausschusse ein Ausweis über alle jene Straßen vorgelegen, hinsichtlich deren Unterstützungen bewilliget werden sollten. Heute ist im Finanzausschusse kein solcher Ausweis vorgelegen, obwohl ich glaube, daß derselbe bei einem für Straßenzwecke zu bewilligenden Credite von 27.000 fl., wovon allerdings 10.000 fl. auf die Wagensberg-Straße entfallen, sehr nothwendig gewesen wäre.

Der Herr Vorredner hat sich diesfalls auf mich berufen, weil ich im Landesausschusse einmal das Referat in Straßenangelegenheiten geführt habe. Wollen Sie nur die Rechnungsabschlüsse aus früheren Jahren ansehen und Sie werden finden, daß man früher bei Bewilligung von Subventionen an Bezirksstraßen-Ausschüsse viel strenger zu Werke gegangen ist und daß von dem Credite von 20.000 fl. vielleicht 6000 fl. jährlich erspart worden sind. Heutzutage werden an den Landesausschuss ganz andere Anforderungen gestellt, er wird nicht nur fortwährend um Unterstützungen angegangen, sondern bei jeder, oft ganz unbedeutenden Straßenherstellung sollen Landesbeamte zu Erhebungen hinausgeschickt werden, wodurch das Bauamt über Gebühr belästigt wird. Selbst Petitionen mit ungemessenen Ansprüchen sind von Bezirksstraßen-Ausschüssen an den Landtag gelangt. Ich erinnere Sie nur an die famose Eingabe des Bezirksstraßen-Ausschusses von Voitsch, welche in der vorletzten Sitzung zur Sprache gekommen ist, deren Inhalt im wesentlichen

dahin geht: «Streicht uns unsere Schuld an den Landesfond, gebt uns neue Vorschüsse und endlich auch noch Subventionen!» Das ist doch ein Beweis für die merkwürdige Auffassung der Pflichten eines Bezirksstraßenausschusses, welchen man nicht mit Stillschweigen übergehen kann.

Wenn der Herr Vorredner sich darauf beruft, ich hätte mich der Petition der Gemeinde Schwarzenberg im Bezirke Umgebung Laibach um eine Unterstützung aus Landesmitteln für ihre Gemeindefürsorge angenommen, so ist das allerdings richtig. Ich habe das Ansuchen befürwortet, und zwar deshalb, weil es ein vollkommen gerechtfertigtes war und eine Unterstützung im Sinne der Bestimmung der Instruction vom Jahre 1870, der zufolge Subventionen für Gemeinden nur in dem einzigen Falle bewilligt werden dürfen, wenn die betreffende Gemeinde vom Verkehre ganz abgeschlossen ist, vollkommen am Platze war. Schauen Sie sich diesfalls andere Petitionen von Gemeinden an, bei den allerwenigsten trifft dieses Erfordernis zu.

Poslanec Detela:

Na to moram vender pojasniti prvič gledé izkaza potrebnosti za cestne zadeve, da ne vem, zakaj gospod poslanec Deschmann ni zahteval tega izkaza že v finančnem odseku, a tam nihče tega ni omenil, sicer pa to tudi ni bilo potrebno, ker vsak vé, da se teh 27.000 gld. ne bode porabilo, ako ne bode konkretnih slučajev, v katerih se podpore dati morejo, torej v tem oziru ni ničesar očitati.

Kar se pa tiče zadnje opazke, da se smejo za občinske ceste le takrat podpore dajati, ako je promet tam popolnoma zadržan, je to pomota gospoda poslanca, to velja le za deželni odbor, deželni zbor pa sme v vsakem slučaju to dovoljevati. Tudi glede občine Črni Vrh ni bilo dokazano, da je promet na občinskih cestah nemogoč, in vender je gospod predgovornik prošnjo te občine podpiral.

Poslanec ces. svét. Murnik:

Gospod deželni odbornik in poslanec Deschmann je omenjal tudi kredita, kateri je v proračunu deželnega zaklada za podpore in ustanove, za obrtne šole in za obrtni pouk. Omenjal je, da bi bilo venderle treba, da bi se to ne pavšalovalo v tem zmislu, kakor se godi sedaj, zdi se mi, že tri leta, ampak da bi se specializovalo kakor prej.

Kako je slavni zbor prišel do tega, da je v zadnjem letu dovolil ta kredit deželnemu odboru, tega mi ni treba razlagati zaradi tega, ker se je to razlagalo takrat, ko se je prvič dovolil ta kredit. S tistim dnem so se pa tudi opustili vsi oni posamezni zneski, kateri so bili prej dovoljeni za obrtne nadaljevalne šole, za ustanove učencem na tehnološkem obrtnem muzeji, na c. kr. državnih obrtnih šolah v Gradci in na Dunaji, za podpore učenkam na šolah za umetno vezenje in za čipkarstvo i. t. d., in soštele so se prav za prav takrat številke. Skupna svota je dokazala, da je treba za obrtni pouk in za obrtne šole izdati iz deželnega zaklada toliko, in tisti proračun se je le

malo zviksal in tako je narastel kredit na 6000 gld. Ker smo pa lanskega leta venderle mislili, da se bode ustanovila obrtna strokovna šola za lesno obrt ter za čipkarstvo in umetno vezenje, zaradi tega zviksal se je ta kredit za 2000 gld., in ustavilo se je 8000 gld. Gospodu Deschmannu kot deželnemu odborniku je bila prilika dana, takrat, ko se je proračun deželnega zaklada za prihodnje leto sestavljal in ko je bila ta točka na vrsti, izreči se, naj se natanko specializira vsa stvar. Težko bi to ne bilo, tudi zaradi tega ne, ker je gospodu Deschmannu ravno tako, kakor vsem drugim deželnim odbornikom, znano, zakaj se uporablja ta kredit. Porablja se v prvi vrsti za podporo obrtnim nadaljevalnim šolam v naši deželi in glavnem mestu Ljubljanskem. Dežela se je že zavezala, da bode vse te obrtne nadaljevalne šole z nekim doneskom podpirala, in mora to storiti, ako hoče, da se te šole ne ustavijo, to zaradi tega, ker so uredbe ministrske o vzdrževanju teh šol take, da se terja, da država le podpira take šole, ako tudi drugi činitelji, med katere se šteje v prvi vrsti dežela, to storé. Imeli smo že v letošnjem zasedanju priliko, baviti se z neko prošnjo, namreč s prošnjo novo otvorene obrtne nadaljevalne šole v Kočevji; takrat se ni terjalo, ne v finančnem odseku, ne v deželnem zboru, da bi se ustavil gotovi znesek za to. Prilika je bila takrat, to stvar predlagati. Omenjam pa, ko bi se bil za Kočevsko obrtno nadaljevalno šolo postavil znesek v proračun, postaviti bi se moral tudi za vse druge; tako bi bili dobili le več številke, ki bi precejšnjo svoto znašale, ker imamo že precej obrtnih nadaljevalnih šol in se je nadejati, da se bode tekom leta 1889, otvorilo še tri ali štiri. Uverjen sem, da se za te šole zanima slavni zbor, in deželni odbor bode radostno dovoljeval podpore za te šole, ki imajo tako lep namen, uzgojevati mladino v obrtnik strokah in drugih potrebnih vednostih in s katerimi se davkoplačevalcem venderle precej koristi in katere so neobhodno potrebne, ako hočemo, da bomo v obrtnih vednostih tudi napredovali. Za druge stvari se jako mnogo daje iz deželnega zaklada, torej je popolnoma opravičeno, da se tudi za obrtni pouk iz deželnega zaklada nekoliko izda. Deželni odbor pri oddajanju ustanov v to svrhu jako strogo postopa in ne spominjam se, da bi bil gospod Deschmann katerikoli oporekal v deželnem odboru, ako se je za to ali ono stvar kaj dovolilo. Sploh pa omenjam, da se še posebej poroča v letnem poročilu slavnemu zboru, zakaj se je porabila kaka svota iz tega kredita, ako ni bila že v prejšnjih letih dovoljena. Pritrjevati moram, da je nazadnje svota 8000 gld. za prihodnje leto tako visoka, da se je nadejati, da se ne bode vse izdalo. Prav gotovo se pa vender ne more znati, ker bomo imeli dve strokovni šoli, ki se otvorite prve dni prihodnjega meseca. Če se bode v specialni debati morda kak nasvet staval, naj se prihodnjemu deželnemu zboru dá o tej stvari specializiran izkaz s posebnimi nasveti glede vsake posebne šole, imel ne bi nič proti temu. Čudno se mi zdi, da gospod Deschmann očita to zdaj, ker mu je bila prilika dana, se oglasiti prej, nego je prišel ta proračun pred slavni zbor.

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Ich erlaube mir nach den Ausführungen der Herren Vorredner ebenfalls das Wort zu ergreifen, um zur Debatte über einen speciellen Punkt des Voranschlages hervorzuheben, daß ich die Einwendungen, welche von Seite des Herrn Abgeordneten Detela bezüglich der Abänderung jener Bestimmungen der Instruction für den Landesauschuß, auf welche der verehrte Herr Vorredner von dieser (desne — rechten) Seite des hohen Hauses sich bezogen hat, vorgebracht wurden, im Interesse der richtigen Handhabung der Instruction und einer regelmäßigen Gebarung nicht mit Stillschweigen übergehen kann. Der Herr Abgeordnete Detela hat hervorgehoben, daß die betreffenden Bestimmungen der Instruction für den Landesauschuß durch einen Beschluß des hohen Landtages vor wenigen Tagen anlässlich der Erledigung des Rechenschaftsberichtes (poslanec Detela: — Abgeordneter Detela: O nein!) oder irgend eines Specialberichtes abgeändert worden wären. Ich bestreite die Thatsache nicht, daß ein derartiger Beschluß gefaßt wurde, muß aber gestehen, daß ich es sehr bedenklich finde, wenn eine der wesentlichsten Bestimmungen der für den Landesauschuß maßgebenden Vorschrift einfach so nebenbei durch Beschlüsse des hohen Landtages, welche nicht direct auf eine Abänderung derselben hinzielen, beseitigt wird. Die Bestimmung, daß der Landesauschuß in dringenden Fällen für Landesangelegenheiten von Fall zu Fall Unterstützungen bis zu 1000 fl., das ist die normale Grenze, bewilligen darf, ist seinerzeit gewiss nach reiflicher Erwägung beschlossen worden, und wenn die betreffende Bestimmung jetzt einfach durch einen Beschluß des Landtages, der sich auf einen speciellen Fall bezieht, als über Bord geworfen betrachtet wird, so kann dies nicht den Intentionen des Landtages entsprechen, sonst hätte man ausdrücklich auf eine Abänderung der Instruction hinweisen sollen. Glauben die Herren, daß diese oder jene Bestimmung der Instruction nicht mehr entspricht, so müssen Sie eine Aenderung des betreffenden Paragraphen verlangen, so daß wir wissen, um was es sich handelt, aber eine Abänderung der Instruction durch einen Beschluß anlässlich eines anderen Gegenstandes, welcher der Aufmerksamkeit des hohen Hauses leicht entgeht — meiner Aufmerksamkeit, ich gestehe es aufrichtig, ist er entgangen, — kann nicht so ohne weiteres stattfinden. Ich glaube, daß es die oberste Aufgabe des Landtages ist, darauf zu sehen, daß die Instruction für den Landesauschuß präcise gehandhabt werde und die Bestimmungen derselben nicht durch unrichtige Interpretation seiner Beschlüsse umgangen werden.

Der verehrte Herr Vorredner von dieser (desne — rechten) Seite des hohen Hauses hat hinsichtlich der Pauschalcredite eine bessere und genaue Specialisirung der Widmungen, denen sie zu dienen haben, als zweckmäßig und nothwendig dargestellt und seine begründeten Bedenken gegen den vorliegenden Ausweis in dieser Richtung vorgebracht. Ich muß gestehen, daß diese mangelhafte Art der Präliminirung ganz dieselben Bedenken bei mir erregt hat, und ich glaube, daß auch jedermann im hohen Hause diese Bedenken bei ruhiger Ueberlegung theilen werde, namentlich aber diejenigen Herren, welche Mitglieder des Landesauschusses sind. Von jeder anderen Seite kann ich mir eine lagere Pragis leichter denken, als von Seite der Mitglieder

des Landesauschusses, denen es ja nur erwünscht sein muß, wenn die Credite so genau als möglich specialisirt werden, wodurch sie einer Verantwortung enthoben werden, welche doch schließlich auch sehr unangenehm werden kann.

Ich muß jedoch den Anschauungen des verehrten Herrn Abgeordneten Deschmann noch aus einem anderen Grunde beitreten. Von jener (leve — linken) Seite des hohen Hauses werden diese Pauschalcredite als nothwendig bezeichnet, und wenn sie thatsächlich nothwendig wären, würde ich auch denselben zustimmen, weil weder ich noch sonst jemand auf dieser (desni — rechten) Seite des hohen Hauses daran denkt, die regelmäßige Geschäftsführung des Landesauschusses beeinträchtigen zu wollen. Sie sind aber nicht nothwendig, weil aus den Rechnungsabschlüssen klar hervorgeht, daß diese Pauschalcredite nicht verbraucht werden.

Beim Rechnungsabschlusse des Landesfondes haben wir gesehen, daß 17.000 fl. keine Verwendung gefunden haben. Wohin kommen wir denn auf diese Weise, als zu einem für die Steuerträger sehr unangenehmen Resultate. Wir präliminiren mehr, als nothwendig ist, aber die Reste kommen nicht als Activposten in die Bedeckung. Das ist der Grundfehler in unserer Präliminirung, dies habe ich schon wiederholt nachzuweisen mir erlaubt, und erst neulich beim Rechnungsabschlusse des Landesfondes. Diese Umstände allein schon müssen die Mitglieder des Landesauschusses bestimmen, zu verlangen, daß derartige Präliminirungen präcise gehandhabt werden.

Das ist der Grund, warum ich geglaubt habe, im Interesse der Aufrechterhaltung der Instruction des Landesauschusses, welche nicht ohne weiteres invalidirt werden kann, und im Interesse einer gefundenen Präliminirung diese Bemerkungen hier vorzubringen.

Poslanec Detela:

Oglasil sem se k besedi le za stvarni popravek. Ekselenca baron Schwegel trdi, da se je sklep gledé prenarodbe instrukeije za deželni odbor tako mimogrede tukaj zvršil ter nekako tihotapstvo vpejhal. Gledé te izjave omenjam, da je priloga 53. tiskana bila že 24. septembra t. l., torej je bila skorej mesec dni v rokah gospodov poslancev, in v točki 9. nasvetuje deželni odbor tudi v nemškem jeziku tako (here — liest):

«Der Landesauschuß wird ermächtigt, im Jahre 1889 innerhalb des für Straßenzwecke verfügbaren Landesfonds-Credites für solche Straßenbauten, deren baldige Ausführung geboten ist, gegen nachträgliche Rechtfertigung beim hohen Landtage und unter entsprechender Berücksichtigung der Verkehrsverhältnisse im Lande, Subventionen, eventuell Vorschüsse oder unverzinsliche Darlehen in einem, 1000 fl. übersteigenden Betrage zu gewähren.»

Stvar je bila torej vsakemu gospodu poslancu, kateri je prilogo čital, popolnoma znana, in upravni odesk, ko je poročal o prikladah za okrajne ceste, ozirali se je moral tudi na ta nasvet, on se je z njim strinjal ter ga priporočal slavnemu zboru, torej je stvar tako jasna in se je tako očitno obravnavala, da se ne more trditi: «nebenbei ist das angenommen worden», ampak zgodilo se je to natanko po predpisih opravičnega reda deželnega zbora.

Ako pa gospod baron Schwegel misli, da se je to prvič zgodilo, se on vara. Naj vpraša svojega tovarša gospoda poslanca Deschmanna. Ta mu bode povedal, da se je tudi v dobi, ko je bila njegova stranka na krmilu, mnogokrat zgodilo, da se je deželnemu odboru tako dovoljenje dalo. Po vsem tem očitjanje, da se je to utihotapilo, nikakor ni utemeljeno.

Abgeordneter Excellenz Baron Schwegel:

Den Ausführungen des geehrten Herrn Vorredners gegenüber habe ich Folgendes zu constatiren: Dafs der erwähnte Vorgang sich das erstemal ereignet habe, ist von mir nicht gesagt worden, und die Einwendungen des Herrn Abgeordneten Detela sind schon aus diesem Grunde vollständig unbegründet. Ich weiß, dafs es öfter geschehen ist und habe also vom ersten oder zweitemale nicht gesprochen. Wenn aber weiters der Herr Vorredner meint, ich hätte gesagt, dafs «so nebenbei» der Beschluß hinsichtlich der Aenderung der Instruction für den Landesauschuß gefaßt worden sei, so ist das unrichtig und er hat mich mißverstanden. Es ist allerdings wahr, dafs ich den Ausdruck «nebenbei» gebraucht habe, aber ich habe ausdrücklich betont, dafs durch einen Beschluß so nebenbei anläßlich einer anderen Vorlage unmöglich eine Aenderung der Instruction beschloffen worden sein konnte. Wenn eine Aenderung der betreffenden Bestimmung bezweckt wurde, so hätte der Antrag direct auf Abänderung der Instruction hinzielen müssen. Ein derartiges Verfahren darf nicht adoptirt werden und gegen die Methode, auf solche Weise allmählich eine Aenderung der Instruction einführen zu wollen, habe ich gesprochen. Empfiehlt sich wirklich eine Abänderung der Instruction, beschließe man eine solche. Wenn aber eine Aenderung durch den Beschluß des hohen Landtages für das Jahr 1889, welchen der Herr Abgeordnete Detela citirt hat, hergestellt wird, dann ist es leicht möglich, dafs dieser Beschluß im Jahre 1890 oder 1891 sich wiederholt, und die Folge davon wäre die, dafs, wie ich sagte, die Instruction so nebenbei geändert werden würde.

Poslanec Šuklje:

Nekako težko stopam danes v generalno debato o proračunu deželnega zaklada, častiti gospodje tovarši! Z veliko paznostjo sem poslušal gospode iz nasprotnne stranke visoke zbornice, in nekako nestrpno čakal sem na oni trenutek, ko se bode pričela prava finančna debata, ki je danes pač na svojem mestu, ako je bila kedaj utemeljena v tej slavni zbornici; kajti, gospoda, sedaj smo na konci šestletne naše dōbe, na tem smo, da odložimo svoje mandate, da nam mandati ugasnejo, ter da se pričnó nove volitve. Ako je torej količkaj ugovora proti upravi z deželnimi finacii od strani naše večine in večine deželnega odbora, potem je pač danes bil oni trenutek, ko bi nam gospodje pokazati morali: tako ste gospodarili, v tem ali onem oziru se ne strinjamo z Vami ter grajamo Vase postopanje z deželnimi finaciami. To se danes, gospoda moja, ni zgodilo, in boljsega dokaza gotovo ni za koristno delovanje sedanje večine in za previdno gospodarstvo z deželnimi finaciami, kakor tisto zgo-

vorno molčanje od strani gospodov nasprotnikov. (Živahni dobro klici na levi. — Lebhaftes Bravorufe links.)

V polemiko z gospodi predgovorniki se torej žalibog ne morem spuščati; gospodje niso kritikovali proračuna, ne števil njegovih, oni kritikovali so deželno računovodstvo in še to, reči moram, ne ravno preveč spretno. Smolo sta imela oba častita gospoda predgovornika z one strani.

Gospodu Deschmannu se je ponesrečila kritika njegova iz več razlogov. Prvič že zarad tega, ker je samega sebe kritikoval in obsojal. On sedi v tistem deželnem odboru, ki nam je izročil te predloge; on je ravno tako odgovoren; en del one krivde zadeva torej na vsak način tudi njega; in potem, če se je on spodtikal nad rečmi, katere smo tudi v finančnem odseku naravnost grajali, rekoč: «Tako se ne budgetira!» — v tem oziru se strinjam z njim; gospod Deschmann pa vender ne smé pozabiti, da so ravno tako pod vladanjem njegove stranke budgetirali.

Ugovarjal je budgetiranju pri zgradbah. Mislim, tukaj mora biti dopuščena neka latituda, da smé deželni odbor, ako treba in v posebnih slučajih, tudi z večjim zneskom priskočiti, nego se je mislilo takrat, ko je bil sestavljen proračun. Pa pogledjte si proračune iz prejšnje šestletne dōbe in našli bodele ravno tako kredit 12.000 gld. v to svrho! In če gospod Deschmann po pravici trdi, da je nesmisel v tem, če se v jedni rubriki postavljajo podpore in posojila, opozarjam ga na to, da n. pr. v proračunu z l. 1881 nahajamo tudi subvencije in posojila proti vrnitvi za cestne stavbe 20.000 gld. v jedni skupni rubriki. Danes je grajal gospod Deschmann torej le to, kar je z njegovo udeležbo in pod njegovim referatom ravno tako se go dilo.

Kar se tiče drugih reči, je malo težko polemizovati z gospodom. Pri Bogenšperski cesti ni znal, da se je za to dovolil in včeraj že sprejel poseben kredit 10.000 gld., da torej ne bode slo iz tega pavšalnega kredita; ravno tako je pri posojilu za šolske zgradbe pozabil, da ta svota tudi ni nek pavšalni kredit, temveč lani s posebnim sklepom dovoljena podpora za Črnomaljsko šolo.

Kar se tiče ekscelece barona Schwegelna, obžalujem, da ga je natančnost, katere smo sicer pri njem vajeni, pustila danes na cedilu. Prezrl je namreč tiskano poročilo, ki je več kot mesec dni v rokah vseh gospodov poslancev, in vender je za vsakega izmed nas prva dolžnost, seznaniti se z vsebino podanih nam predlog.

Sedanja debata mi torej ni dala povoda, oglašiti se k besedi. Drug pomislek pa je ta, da treba prebivalstvu dežele Kranjske vender-le neko zrcalo podati, v nekem zrcalu pokazati gospodarjenje zadnje šestletne dōbe v primeri s prejšnjim gospodarjenjem, kajti lahko bi se nam sicer pripetilo, da številke, katere se sicer niso čule danes v tej slavni zbornici, kjer bi jih vsak čas lahko pobijali, izvan te dvorane, v časnikarstvu, po shodih itd. silijo na površje. In takrat nam ne bode mogoče odgovarjati takim očitjanjem. Zarad tega je tukaj neka natančnejša razprava potrebna in v to svrho si izprosim pozornost slavne zbornice.

Če pomislimo, v kakem položaji so bile deželne finance takrat, ko smo jih prevzeli in kakov je bil takrat proračun deželnega zaklada, kaka bilanca njegova, pokažejo se pač na prvi pogled prav čudne številke. Zračunil sem to stvar za vsa ta leta, pa Vas bodem tukaj danes nadlegoval le s primero zadnjega leta, za katero je bil proračun sestavljen po prejšnji večini, t. j. leta 1883. z letom 1889., za katero danes budgetiramo mi. Računski sklep deželnega zaklada za l. 1883., ki je tukaj merodajen, nam kaže potrebsčine 457.435 gld. 84 kr. Poudarjam tukaj, da sem pri tej potrebsčini pravo potrebsčino vedno imel pred očmi, in tu, se vé da, nisem mogel tako računati, kakor ekscelenca baron Schwegel, ki je pri neki priliki kar lehkodušno odbil vse zastanke; temveč po mojem mnenji odbiti je od potrebsčine zastanke pričetkom leta in pristeti zastanke koncem leta, to se le kaže pravo potrebsčino. Te potrebsčine je torej bilo 457.435 gld. 84 kr. in rečem, da je na to največ vplivala rubrika različni troški z 68.441 gld. 20 $\frac{1}{2}$ kr. Naravno, leta 1883. imeli smo cesarsko slavnost in pripravljen sem tudi tukaj, ozirati se na to in od te skupne potrebsčine izbrisati te številke, da bode ves pravi efekt po odbitem izrednem kreditu za deželno slavnost znašal 395.000 gld. Vzemimo nasproti temu v roko prilogo 66. in našli bomo na strani 4., da vsa potrebsčina znaša pri deželnem zakladu sedaj za l. 1889. nič menj nego 820.895 gld. 76 kr., torej smo poskočili, bi se nam utegnili ugovarjati, tekom pet let od 395.000 na celih 820.000 gld. Ako bi bila stvar v istini taka, potem bi sodba bila utemeljena, da smo slabo gospodarili, potem bi Kranjska dežela smela britko tugovati po prejšnji večini deželnega zbora. Ali lahko je dokazati, da temu ni tako. Ne gré prezirati nekih fakt, ki so izredno vplivali na položaj deželnega zaklada. Tukaj so v prvi vrsti neke svote, ki so se dovolile za investicije in katere je treba tukaj po pravilih natankega budgetiranja izločiti; namreč za zgradbo nove bolnice in nakup zemljišča za njo 15.500 gld., to je izreden kredit, katerega ne gré prištevati navadnim kreditom; dalje je tu pritegniti trošek za pokritje primanjkljaja normalnošolskega zaklada v znesku 118.100 gld.; dalje troške za zgradbo brambovske vojašnice v Ljubljani — čista investicija — v znesku 50.000 gld.; odtegniti je tudi primanjkljaj posojilnega zaklada 97.858 gld. 18 kr. Če odtegnete vse te potrebsčine, katere sem sedaj označil, pridete do zaključka, da znaša prava potrebsčina deželnega zaklada le 539.437 gld. Zato torej moramo v prvi vrsti mi prevzeti odgovornost. Je nekak zvišek in zdaten zvišek, videli pa bomo precej, kako se je uporabljala potrebsčina iz l. 1883. v primeri z ono, katero nameravamo sedaj za l. 1889.

Nas bugdet je sestavljen po naslovih in če primerjam naslove v dotičnem računskem sklepu in proračunu, imam vedno pred očmi računski sklep za l. 1883. in proračun za l. 1889., ki se dasta tem lože primerjati, ker kaže skušnja zadnjih let, da je proračun navadno menj ugođen, nego računski sklep.

Pri troških deželnega zbora je razložek le majhen. Pri splošnih administrativnih troških vidimo, da se sedaj 5936 gld. 68 kr. več porablja po prilogi 66.,

nego se je bilo potrosilo v to svrhu l. 1883. in sicer razlog je evidenten. Prvič se je bila opravilnina deželnih odbornikov zvišala v skupnem znesku 1600 gld.; potem se je na novo urediti moral stavbeni urad in se je tudi pomnožilo dotično osebje za enega inženirja in ustanovilo mesto nadinženirja; dalje se je obremenil deželni zaklad pri tej točki po nekaterih večjih pokojninah, na pr. prejšnjemu knjigovodji za 1125 gld., kanclijskemu oficijalu za 900 gld., neki udovi za 333 gld. i. t. d. — to vse je vplivalo na to potrebsčino. Z druge strani se ne sme pozabiti, da so se tudi petletnice pomnožile. Torej je le po vsem naravno, da imam pri tej točki pomnožene troške.

Troški za privatno-pravno stran posesti ne kažejo veliko sprememb. Pri troških za zemljedelstvo pa vidimo, da so številke različne. L. 1883. se je potrosilo 2670 gld. 40 kr., za l. 1889. smo postavili v proračun 11.660 gld., torej več za celih 8990 gld. in zakaj? Imate tukaj najpred novo rubriko za hidrotehnična dela 6000 gld. in mislim, nikogar ni v tej zbornici, ki bi ugovarjal dotični številki, to je evidentna potreba; in zasluga je te večine, da je to postavila v proračun in žrtvuje v te namene. (Klici na levi — Rufe linfs: Res je!) Za pogozdovanje Krasa niste imeli takrat nič, mi imamo v proračunu kredit 1000 gld., za povzdigo kmetijstva imamo 3000 gld., od katerih prej ni bilo ne duha ne sluha. Te številke nas dovedejo do zaključka, da za l. 1889. tukaj 8990 gld. več potrebujemo. Troškov za javno varnost je l. 1883. bilo 83.187 gld., za l. 1889. je preliminiranih 115.706 gld., zvišek torej za 32.519 gld. Na ta zvišek vplivajo nekoliko troški za žandarmerijo, največ pa vplivajo večji troški za prisilno delalnico, pri kateri smo poskočili kar za 36.235 gld. Gospod Deschmann, ki je sam referent za prisilno delalnico, ne bode trdil, da je ugovarjati tem pomnoženim troškom v interesu deželnih financ in potrdil bode, da je to nek produktiven trošek, da je prisilna delavnica popolnoma aktivna ter vrže v okrogli svoti 15.000 gld. čistega dobička. Če pa nasproti primerjamo proračun za l. 1883., takrat, ko ste imeli Vi upravo prisilne delavnice, takrat sklenila se je bila bilanca z deficitom 10.000 gld.

Pri troških za zdravstvo smo poskočili za 2601 gld., pa tu je pomisliti, da je računjenih 2000 gld. za plače novim okrožnim zdravnikom. Tudi troški za nakup animalnega cepila fungirajo tukaj s svoto 1000 gld.

Za dobrodelne naprave se je potrosilo več za 49.256 gld., večinoma zopet, in to kaže proračun blazničnega zaklada, ker se je blaznica razširila.

Največji zvišek je pri troških za pouk in omiko, kjer znaša 147.278 gld. Dejal sem že pred, da je odbiti od teh 118.100 gld. primanjkljaja normalnošolskega zaklada, vendar je pa še dovelj velika dotična pozicija. Tu pa ne smemo prezirati, da se je učiteljski penzijski zaklad zvišal za 1712 gld., da smo kot podporo za šolske stavbe postavili pri tej naslovni številki znesek 6000 gld. in za 4000 gld. smo dali posojila, za obrtno šolstvo smo potrosili 8000 gld., česar vsega prej ni bilo.

Takih svot bi navajal še dovelj, zlasti pri cestnih in vodnih zgradbah, in mi bi prišli, ako se ozremo

na vse te številke, le do enega zaključka, namreč do tega: tudi prejšnji deželni zbor, priznavam, je štedil z deželnimi financami, bil je skrben; bil je vesten gospodar, ali stališče gospodov je bilo preveč tesnorsčno, preveč omejeno in razloček je ravno ta, da mi sedaj več žrtvujemo za produktivne troške, da gledamo več na investicije, veliko bolj skrbimo za amelioracije in za to, da si opomore naš kmečki in naš obrtni stan, nego ste storili Vi tedaj, ko je večina Vaša bila sestavljena zlasti iz zastopnikov takih krogov, ki imajo nek interes na tem, da nizke ostanejo deželne priklade.

Pa pogledjmo sedaj investicije, koliko ste Vi investovali, in koliko smo mi investovali. Imam tukaj izkaz od l. 1878. do 1883., da se je pri Vas za nove stavbe izdalo: za blaznico na Studenci 146.528 gld., za nove stavbe v bolnici 2710 gld. 20 kr., za stavbo muzeja Rudolfinu 30.207 gld., skupaj torej 179.445 gld.

Pa ozemite, kaj smo mi v tej dobi bili potrosili v to svrhu. Muzej je nas stal 117.553 gld. (Poslanec Deschmann kliče: — Abgeordneter Deschmann ruft: Warum nicht gar!); za novo stavbo v prisilni delalnici izdali smo 58.707 gld.; za nove stavbe v blaznici 66.000 gld., za nakup Grma 55.000 gld., pri čemur pride sicer v poštev tudi državna subvencija; za zgradbo bramborske vojašnice 50.000 gld.; tako imamo okroglo 327.000 gld. proti potroškom, katere ste Vi imeli. Ako primerjamo potem žrtve, katere smo naložili deželnemu zakladu, oziroma davkoplačevalcem po deželi za vso to upravo in vse te troške, kak rezultat se nam potem pokaže?

Vzemimo skupne priklade, ki ste jih Vi bili pobirali in primerjajmo jih s sedanjimi. Od l. 1878. do 1880. bila je skupna davčna priklada 48 %, l. 1881. ste sicer znižali odstotek in ste imeli le 47 %, precej leta 1882. pa ste poskočili na 49 %, in ste ohranili odstotni znesek tudi l. 1883. Mi smo imeli l. 1884. t. j. v prvem letu, skupnih priklad 50 %, 1885. l. pa že samo 47 % in to do lanskega leta, in po letošnjem proračunu bode dežela plačala le 38 % priklad vsega skupaj, to je gotovo vidno znamenje, da smo mi več storili za deželo, nego Vi, v tem času, da smo več investirali in vender z manjšimi odstotki, z manjšimi prikladami shajali.

Ako me vprašate, gospôda, od kod to, saj to ni uganjka, saj je stvar znana. Priznavam mnogo teoretičnega znanja častiti opoziciji, priznavam ji mnogo praktične in mnogo parlamentarne skušnje; ali tiste prave energije, katera najugodnejše vpliva na finančni položaj in naposled tudi na politični položaj, tiste niste imeli; mi pa smo jo imeli in pokazali jo pri treh prilikah. Ako se bode kedaj finančna zgodovina dežele naše pisala, bode pisatelj te tri reči jemati moral v poštev.

Prva je naklada na žgane opojne pijače. Večkrat jo imate v ustih in gospod baron Schwegel postane kar elegičen, ko pride na to polje in je bil pripravljen, političen kapital kovati iz zgube, katere se je letos bati pri tej nakladi. Ali, gospôda, kdo je to deželno naklado ustvaril? Nikoli je niti imeli ne bi, da bi bila večina ostala na oni strani. (Poslanec Deschmann kliče: — Abgeordneter Deschmann ruft: Mit dem Ministerium!)

Kar se tiče te naklade, ona izvira iz naše iniciative in nihče drugi nego mi smo ji dali tisto obliko, po kateri je tako blagodejno vplivala na znižanje bremen direktnih davkov.

Druga stvar je pri normalnošolskem zakladu. Vi ste rekli: imamo južno železnico in ne moremo do nje. Mi smo reč kmalu rešili in nasledki se poznajo pri deželnih financah. Mislim, tista stvar pri normalnošolskem zakladu, tista organizacija, katero smo mi dali temu zakladu ter jo z zakonom zavarovali, je vplivala z zneskom 60- do 70.000 gld. na leto na deželni dohodek.

In tretjič vzemite konverzijo zemljiško-odveznega dolga, katera nam bode dala sredstvo za investicije in se bode tudi jako zdatno občutila od vsakega davkoplačevalca v deželi potom zmanjšanja priklad.

Tukaj imate finančno-političnih uredbe, vse brez izjeme koristne za naš deželni zaklad in jako ugodne za deželne finance.

Bil bi torej pri kraji s tem, kar sem mislil govoriti o naših financah, o finančnem položaji. Obzarlujem, da se pri tej priliki ni izcimila neka politična razprava, ker bi tudi lahko svoje politično stališče zagovarjali; a mislim, že to, kar sem povedal in deloma s številkami dokazal, bode migljeja dovelj za prebivalstvo dežele Kranjske, da bode spoznalo, kde so bili boljše zavarovani interesi njegovi, ali v šestletni dobi, ko ste Vi imeli krmilo v rokah, ali v dobi, katera se bode končala letošnje leto.

Abgeordneter Deschmann:

Ich bitte ums Wort zu einer factischen Berichtigung! Der Herr Vorredner hat unter anderem auch angeführt, daß von der jetzigen Majorität für den Bau des Rudolfinums ein Betrag von 127.000 fl. gespendet worden sei. In dieser Beziehung befindet sich der Herr Vorredner in einem großen Irrthume. Aus Landesmitteln sind für den Bau des Rudolfinums ursprünglich 30.000 fl. und später noch 10.000 fl. votirt worden, während 40.000 fl. aus dem Erlös des Lycealgebäudes dem Baufonde zugeführt wurden, welches für das Land ohne allen Wert war, und welchen Erlös wir eigentlich als eine indirecte Unterstützung aus dem Staatsschatze ansehen können, indem der frühere Unterrichtsminister Conrad, die Verhältnisse des Landes Krain wohl würdigend, darin die richtige Form zur Gewährung einer Staatsunterstützung gefunden zu haben glaubte, daß ein altes Gebäude vom Lande um den Betrag von 40.000 fl. abgekauft wurde. Ferners bitte ich nicht zu vergessen, daß das Vermögen des Museumsfondes einen Betrag von 30.000 fl. ausgemacht hat, welcher für den Bau verwendet wurde. Allerdings ist es dankbar anzuerkennen, daß das Land die Kosten für die Erhaltung des Museums auf sich genommen hat. Allein wenn das Land sonstige Bildungsanstalten in munificenter Weise unterstützt, so ist es gewiß seine erste Pflicht, etwas für eine Anstalt zu thun, in welcher für die allgemeine Bildung sehr vieles geleistet werden kann. Uebrigens werden die Auslagen des Landes für das Museum auch nicht von unabsehbarer Dauer sein, indem die Erhaltungskosten der Anstalt seinerzeit in dem Ertragnisse des Victor Smole'schen Nachlasses ihre Deckung

finden werden. Ueberhaupt glaube ich, daß die Herren von der jeßigen Majorität über den Bau des Rudolfinums lieber schweigen sollten. (Klici na levi: — Rufe links: K stvari! Deželni glavar pozvoni: — Landeshauptmann läutet: Prosim se stvari držati, to ni stvarna opazka!) Ich bitte, das gehört zur Sache. Ihre Verdienste um den Bau des Rudolfinums sind durch die Haltung, welche Sie seinerzeit in dieser Frage eingenommen haben, genügend gekennzeichnet. (Klici na levi: — Rufe links: Stvarna opazka!) Ja, ja stvarna opazka — ich glaube also, es ist nicht nothwendig, mit den 127.000 fl. zu flunkern.

Ähnlich verhält es sich auch mit den drei Glorienzweigen, mit denen der Herr Vorredner in seinem letzten Appell die Majorität zu umgeben versucht hat. (Zivahna veselost. — Lebhaftes Heiterkeit.) Meine Herren, die angeführten Erfolge verdanken Sie nur der Conivenz der jeßigen Regierung. Alle die vom Vorredner angeführten Angelegenheiten hat die frühere Majorität auch schon im Auge gehabt. Wir hätten auch die Brantweinumlage eingeführt, aber der Finanzminister hat uns die Einwilligung dazu auf das entschiedenste verweigert.

Bzüglich des zweiten, vom Vorredner angeführten Punktes muß ich auch bemerken, daß die Angelegenheit schon von der früheren Majorität in Erwägung gezogen wurde, welche sehr wohl ein sah, welche Erleichterung dem Lande zufließen würde, wenn die Südbahn zur Beitragsleistung für den Normalschulfond herangezogen würde, aber auch dagegen hat der Minister sein Veto ausgesprochen.

Was endlich die Convertirung der Grundentlastungsschuld betrifft, so wissen Sie ja selbst am besten, daß Sie diesen Erfolg nur der Geneigtheit des Finanzministeriums und der jeßigen Regierung zu verdanken haben. Die frühere Majorität hätte ein solches Zugeständnis, obwohl Sie uns immer den Vorwurf gemacht haben, daß wir Schleppträger der Regierung waren, von derselben unmöglich je erreichen können.

Deželni glavar:

V obče moram gospode opozarjati na to, da to, kar je sedaj gospod Deschmann govoril, ni bil več stvaren popravek. Po opravičnem redu ima vsakdo pravico, stvaren popravek narediti vsak trenutek, celih govorov pa ne morem več dopuščati.

Poslanec Šuklje:

Nasproti izpeljavam gospoda Deschmanna konstatujem, da se je izdalo za muzej l. 1883. v okrogli svoti 30.000 gld., l. 1884.: 56.000 gld., l. 1885.: 51.000 gld., l. 1886.: 22.000 gld. in l. 1887.: 108.000 gld. Vem, da je znesek 40.000 gld. v poštev jemati, kateri se je bil stržil pri prodaji licejnega poslopja; ali ta znesek se razdeli na vso to dōbo, torej tudi na dōbo pred l. 1883. To je eno, za kar se gré tu in potem itak nisem imenoval natančno skupne svote, temveč sem rekel: okrogla svota, tako, da sem se oziral tudi na te 40.000 gld. Kar se pa tiče muzejnega zaklada, pri tej stvari se mora gospod Deschmann tudi ozirati na točke v VIII. naslovu. V prejšnjih proračunih je stalo tam zgolj 800 gld. za muzejnega kustosa, sedaj pa

stoji: za režijo 4.016 gld. Ako odbijemo tudi troske 800 gld. za kustosa, vidimo, da se je tu za 3.216 gld. dotična potrebsčina pomnožila pri tem naslovu. Vzdržujem torej, kar sem pri tem delu svoje razprave omenil.

Kar se pa tiče onih reči, da so gospodje vse te dobre ideje imeli in jih tudi diskutirali, akademično diskutirali, temu nikoli nisem ugovarjal in sem to sam priznaval; pa toliko energije niste imeli, da bi zakone napravili in bi pri vladi, katera je bila vzeta iz vaše stranke, to dosegli, kar smo mi dosegli pri vladi, ki je z nami mnogo menj zvezana in nam mnogo menj naklonjena, nego prejšnja vlada in prejšnji zistem Vam in Vaši stranki. (Zivahni klici: Dobro, dobro! na levi. — Lebhaftes Bravo-Rufe links.)

Poslanec dr. Vošnjak:

Ker je gospod predgovornik, častiti gospod profesor Šuklje, poudarjal le finančno naše delovanje, zdi se mi vendar potrebno, nekaj besed dostaviti o tem, kar smo še na drugem polji ukrenili v korist dežele.

Kot zdravnik moram najpred poudarjati, da je deželni zbor sklenil zdravstveni zakon. Med tem ko so drugi deželni zbori le z velikimi težavami tak zakon sklepali, ali ga celo odložili, kakor Štajerski, potrdil je lanskega leta Kranjski deželni zbor zakon, ki presega vse druge dežele, ker zagotavlja vsem okrajem graduirane zdravnike s primerno plačo. S tem smo skrbeli za zdravje ljudstva in to je podlaga vsemu blagostanju. Deželni zbor se ni ustrašil troškov. Pa še drugače smo skrbeli za uboge bolnike, katerih je po vsej deželi polno. Razširili smo blaznico, ker se je pokazalo, da občine same na deželi ne morejo blaznih vzdrževati in so velike nepravilike in nevarnosti bile v mnogih občinah vsled takih blaznih. Mi smo zidali dva oddelka in potrosili za to 68.000 gld., da bode prostora za 70 blaznih več v blaznici. Pa še dalje smo segali. Kupili smo že stavbni prostor za novo bolnico, katere del, infekcijska bolnica, se bode zidala že prihodnje leto. Načeloma smo sklenili bolnico sploh odpraviti iz Ljubljanskega mesta. To bode deželi precej troškov prizadevalo, akoravno upamo, da jih ne bode tako veliko, kakor se je s početka mislilo. S tem smo tudi Ljubljani storili veliko uslugo, katera to gotovo zasluži, ker plačuje skorej četrti del vseh deželnih priklad.

Pa tudi na šolskem polji je dežela v teh šestih letih storila veliko. Mnogo novih šol se je ustanovilo ter se še ustanovlja in v malo letih bomo tako daleč prišli, da bode vsak otrok na Kranjskem imel v bližini šolo, da ne bomo imeli več toliko analfabetov kakor dosedaj. Skrbeli smo tudi za pouk kmečkega ljudstva z ustanovitvijo šole na Grmu, ki ima že sedaj precej učencev, dasiravno se je gospod Deschmann v svoji navadi proti njej izražal. Število učencev je bilo v tem letu 19, in na enakih solah po drugih deželah jih ni veliko več. Glavni namen šole pa je, kazati, kako se umno gospodari ter tako vzbujati kmetovalce na Dolenjskem, naj to posnemajo ter se ravnaajo po uzgledu šole.

Ravno toliko smo storili za komunikacije po deželi. Povsod smo podpirali naprave novih cest in popraviljanje starih ter smo v zadnjem trenutku za Bogenšperk dovolili precejšnjo svoto. Da se brigamo tudi za promet v večjem smislu, za železnice, kaže, da smo za Kamniško železnico dali 50.000 gld. in smo pripravljeni, še več dati, da se sezida, ter smo veliko svoto 500.000 gld. dovolili za Dolenjsko železnico. Še druga prošnja leži tukaj, za železnico iz Kranja v Tržič, in prepričan sem, da bode deželni zbor že sedaj v principu izrekel podporo tudi za to železnico.

V narodno-gospodarskem oziru smo na vseh krajih dežele storili že veliko, še več pa nameravamo storiti, kar kažejo razni v tem slavnem zboru sprejeti predlogi gledé uravnave Krke in Mirne, gledé osuševanja Ljubljanskega močvirja; drugi so že izpeljani, tako n. pr. na Gorenjskem, kjer smo veliko storili za uravnavo tamošnjih hudournikov, da obvarujemo ljudstvo pred večjo škodo; danes je bil prečitán dopis slavne vlade gledé uravnave vodá po Vipavski dolini itd.

Kamorkoli pogledamo, reči moramo, da je Kranjski deželni zbor v šestih letih toliko storil na vse strani in v vseh strokah, da se ni čuditi, da nasprotna stranka danes ni mogla bistvenega nič očitati, ampak je v generalni debati o proračunu spravila na dan le nekoliko formalnih ugovorov, ki so tako malenkostni, da smo se vsi čudili temu postopanju.

Zadnje besede gospoda poslanca Deschmanna pa priznavam kot prav opravičene, da smo si namreč hoteli »Glorienſchein« viti okoli glave. To prav lahko storimo, ker je zaslužen, ker ni tak, da bi mogli reči, da nam ga bode kdo iz glave iztrgal, ampak prav lahko se z njim ponašamo pred svojimi volici, da smo Kranjsko deželo povzdignili v kratki dóbi šestih let, da se lahko meri z drugimi deželami. Priznavam, da nam je vlada v tem času mnogo pripomogla, lahko bi nam še več, pa pričakujem, da bode v prihodnjem to, kar je doslej zamujenega, storila, zlasti na polji srednjih sol ter nazaj dala, kar nam je vzela, da se ne bode moglo očitati, da ta vlada, katero smo vedno zvesto podpirali, jemlje, kar so nam druge dale.

Gospod Deschmann, če mu je tudi ta »Glorienſchein« nevšeč, naj bode zadovoljen kot deželan Kranjske dežele, da se je mnogo storilo za deželo, in naj nam ga ne zavida, kakor ga tudi mi njemu ne bi zavidali, ko bi ga njegova stranka zaslužila, kar pa ni. Mi stopamo torej po šestletni dóbi pred svoje volilce svesti si, da smo storili svojo dolžnost in z upanjem, da nam bodo svoje zaupanje pokazali, kakor doslej. (Zivahni dobro-klici na levi. — Lebhaſte Bravo-Rufe links.)

Deželni glavar:

Želi se kdo besede?

(Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet ſich.)

Ker se nihče ne oglasi, sklepam splošno razpravo in dam besedo gospodu poročevalcu.

Poročevalec dr. Mosche:

Popravit bi le pomoto, v kateri se nahaja gospod Deschmann. Pri javnih stavbah je uvrščena svota

27.000 gld. Gospod Deschmann misli, da so uvrščeni tukaj tudi oni 10.000 gld. za preložitev ceste čez Bogenšperk. To ni istina. Finančni odsek je, preden je ta predmet prišel na dnevni red, že sklenil, postaviti za cestne stavbe 27.000 gld. v proračun, in šele v včerašnji seji je deželni zbor sklenil 10.000 gld. za preložitev te ceste. Prosim, da prestopimo torej v nadrobno razpravo.

Deželni glavar:

Prestopamo torej v nadrobno razpravo.

Poročevalec dr. Mosche:

Znano Vam je, gospóda, da je prenehal zemljiško-odvezni zaklad in da je na njegovo mesto stopil sedaj posojilni zaklad. V proračunu tega zaklada so torej tudi vse one točke uvrščene, katere smo nahajali v proračunu zemljiško-odveznega zaklada, namreč troški režije, deželne komisije in lokalnih komisij. Kakor vsako leto, je tudi letos deželna vlada meni, kot načelniku finančnega odseka, izročila exposé glede delovanja teh komisij. Usojam si izprositi, kakor lani in druga leta, da smem ta exposé na znanje dati tudi letos slavnemu zboru (bere — liest):

«E x p o ſ é

über den Stand des Grundlasten=Ablösungs- und Regulirungs-Geschäftes für die Zeit vom 1. Jänner 1888 bis Mitte September 1888.

Mit Beginn des Jahres 1888 waren die Agenden der Local-Commission dem Bezirkshauptmann Ludwig Marquis von Gozani, dem Bezirkscommissär Josef Dreßel und dem Conceptspracticanten Theodor von Trebuchovic zugewiesen.

Leider ist der letztgenannte hoffnungsvolle junge Beamte Ende Jänner 1888 mit Tod abgegangen, so daß sich seither nur die beiden Erstgenannten dem Geschäft gewidmet haben.

Bezirkshauptmann Gozani wurde zu diesem Zwecke für die Zeit vom 1. Mai bis Ende October 1888 von der Leitung der Bezirkshauptmannschaft Radmannsdorf vollständig enthoben und ist somit im Geschäft der Local-Commission Radmannsdorf noch jetzt (bis zum 31. October) thätig.

Der Bezirkscommissär Josef Dreßel mußte leider in der zu auswärtigen Operationen geeigneten Zeit vom 10. August bis 10. September an einer Landwehr-Waffenübung theilnehmen. Ein diesfalls beim Landwehrcommando in Graz gestelltes Ansuchen um Enthebung desselben von der Waffenübung hatte ebenjowenig Erfolg, wie ein an das hohe k. k. Ministerium des Innern gerichtetes Einschreiten.

Nach dem letzten gleichartigen, im December 1887 verfaßten und in den stenographischen Sitzungsprotokollen des krainischen Landtages de 1887 bis 1888 auf Seite 140 enthaltenen Berichte erscheinen als rückständig 67 Operate.

Zugewachsen sind noch im Monate December 1887 3 »
und vom 1. Jänner 1888 bis zum heutigen Tage weitere 19 »
daher zusammen 89 Operate.

Von diesen wurden bis jetzt 40 Operate erlediget, wornach sich der Stand des Geschäftes

heute mit 49, theilweise allerdings in einem schon vorgerückteren Stadium befindlichen Operaten beziffert.

Erwägt man, daß die Operationszeit des Jahres 1888 noch nicht abgeschlossen ist und daß bis Ende 1888 die Erledigung von weiteren 16 Operaten in Aussicht genommen werden kann, so wird sich Ende 1888 der Stand des Geschäftes mit 33 Operaten ergeben, selbstverständlich jene neuen Fälle von Anmeldungen und Reclamationen, die allenfalls bis Ende 1888 noch eingehen werden, nicht eingerechnet.

Da nach dem vom hohen krainischen Landtage beschlossenen, jedoch noch nicht sanctionirten Landesgesetze, wodurch über die Behandlung der nach dem kaiserlichen Patente vom 5. Juli 1853, R. G. B. Nr. 130, der Ablösung oder Regulirung unterliegenden Rechte einzelne abändernde Bestimmungen getroffen werden, nur bezüglich der nach dem Tage der Kundmachung des Gesetzes zu überreichenden Anmeldungen und Reclamationen die Theilung der betreffenden Agenden unter die Gerichts- und die politischen Behörden stattzufinden hat; da weiters den, mit Geschäften aller Art ohnehin überbürdeten Bezirkshauptmannschaften, denen auch nach der Theilung der obgedachten Agenden deren Abwicklung in dem Stadium der Ablösung, beziehungsweise Regulirung zufallen wird, wohl nicht zugemuthet werden kann, die ganze Durchführung der 33, beziehungsweise der noch weiters einlaufenden Anmeldungen und Reclamationen auf sich zu nehmen — wobei noch bemerkt wird, daß der Referent der Landescommission seit dem 1. Jänner 1888 seinen Gehalt vom Staate bezieht — so stellt sich zur Behandlung der in Rede stehenden Operate die Fortbelassung der zwei Bezirkscommissäre, beziehungsweise deren Entlohnung aus Landesmitteln auch für das Jahr 1889 als nothwendig dar.

Laibach am 16. September 1888.

Winfler.»

Prosim, da se ta vladni dopis na znanje vzame.

Prestopivši k proračunu deželnega posojilnega zaklada nasvetuje finančni odsek (bere posamezne številke iz priloge 66. — liest die einzelnen Zifferanfänge aus der Beilage 66), ter predlaga: proračun posojilnega zaklada za l. 1889. s potrebsčino 225.885 gld. 18 kr. in zaklado 128.027 gld., torej s primanjkljajem 97.858 gld. 18 kr., ki je pokriti iz deželnega zaklada, se potrdi.

(Obvelja. — Angenommen.)

Preidem k točki „B. Proračun deželnega zaklada za leto 1889“. Tudi letos je sklenil finančni odsek, da se bodo različne prošnje, katere so došle deželnemu zboru, resile pri razpravi o proračunu deželnega zaklada. Prosim torej dovoljenja, da smem navesti samo posamezne prošnje po imenu prosilcev ter naznaniti dotične predloge finančnega odseka. Ako bi želel kdo kaj natančneje zvedeti, mu bode ustregel dotični referent, ki je o tem poročal v finančnem odseku.

Najpred mi je omenjati trojih prosenj, o katerih je sklenil finančni odsek predlagati, da se odklonijo. To so prošnje: Matevža Voduska za izdajo neke znanstvene astronomične knjige, prošnja Avgusta Jaka, diurnista, za podporo odnosno za nagrado in prošnja Josipa Trtnika, učenca obrtne šole v Pragi, za podporo.

Deželni glavar:

Želi kdo k tem trem prošnjam besede ali pojasnila v smislu prejšnje opombe gospoda poročevalca?

Abgeordneter Deschmann:

Ich habe das Gesuch des Professors Bodussek um Bewilligung einer Unterstützung zur Herausgabe eines astronomischen Werkes dem hohen Hause überreicht und mir diesfalls im Finanzausschusse einen Antrag zu stellen erlaubt, mit dem ich nicht durchgedrungen bin. Allein ich glaube, daß der hohe Landtag, der sonst in munificenter Weise wissenschaftliche Bestrebungen unterstützt, auch in diesem Falle dem Gesuche stattgeben könnte. Es handelt sich vielleicht weniger um das Werk selbst, als vielmehr darum, daß einem Manne, der sich mit astronomischen Studien beschäftigt und schätzbare, in dieses Fach einschlägige Abhandlungen in den Programmen des Gymnasiums geliefert hat, die verdiente Würdigung zuerkannt werde.

Ich würde mir daher den Antrag erlauben, daß dem Bittsteller für die beabsichtigte Herausgabe seines Werkes eine Unterstützung von 200 fl. bewilliget werde.

(Se podpira. — Wird unterstützt.)

Poročevalec dr. Mosche:

Za svojo osebo ne morem se protiviti predlogu gospoda Deschmanna. Finančni odsek je sicer z večino sklenil, da se odkloni ta prošnja, ampak jaz — da ne bi bil na tem mestu — bi toplo podpiral predlog gospoda Deschmanna. Kot odsekov poročevalec pa moram ostati pri odsekovem predlogu.

Deželni glavar:

Glasujmo v prvi vrsti o predlogu gospoda poslanca Deschmanna. Prosim gospode, ki pritrdé predlogu poslanca Deschmanna, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Sedaj prosim gospode, ki pritrdé predlogu finančnega odseka, da se odklonite prošnji Augusta Jaka in Josipa Trtnika, naj blagovolé obsedeti.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog finančnega odseka je obveljal.

Poročevalec dr. Mosche:

Gledé ostalih peticij nasvetuje finančni odsek sledeče:

Cesarjevič Rudolfovi bolnici v Šent Vidu 50 gld.
Dijaškemu podpornemu društvu v Novem Mestu 250 gld.

Podpornemu društvu slovenskih dijakov na vseučilišči v Gradcu 200 gld.

Društvu v podporo ubogih rudarskih akademikov v Ljubnem 20 gld.

Društvu v podporo bolnih dijakov na Dunaji 50 gld.
Zavetiškemu društvu na Dunajskem vseučilišči 50 gld.

Strokovni šoli za lesno obrtnost v Kočevji 250 gld.
Muzejskemu društvu Kranjskemu 400 gld.

Gimnazijskemu društvu za uboge dijake v Kranji 50 gld.

Luka Jeranu za dijaško kuhinjo 150 gld.
Podpornemu društvu modroslovcev na Dunaji 20 gld.

Alojziju Ganglu 240 gld.
Maksu Pavlinu 100 gld., in sicer plača deželni

odbor 57 gld. takse za rigorozne, 43 gld. pa se izroči Maksu Pavlinu v primerno podporo.

Gimnazijskemu vodstvu v Kočevji za uboge dijake 100 gld.

Kranjskemu ribarskemu društvu 50 gld.
Jerneju Pečniku za izkopavanje starin 200 gld. z

dostavkom, da se izplačanje prepušča deželnemu odboru v primeri s starinami, katere se bodo oddale deželnemu muzeji.

Cirilu Kochu 300 gld. iz kredita za obrtne šole in obrtni pouk.

Alojziju Progarju 100 gld.
Janezu Kosu 50 gld.

«Narodni šoli» 100 gld.
Dijaški in ljudski kuhinji 100 gld.

Slovenskemu dramskemu društvu 2000 gld. ;
Patrijotičnemu deželnemu podpornemu društvu 100 gld.

Francetu Majdiču 100 gld.
Podpornemu društvu dijakov na visoki kmetijski

šoli na Dunaji 30 gld.
Matevžu Hubadu 100 gld.

Janezu Geigerju 150 gld. za plačanje rigoroznih taks in posebnih kursov.

(Vsi nasveti obveljajo brez debate. — *Sämmtliche Anträge werden ohne Debatte genehmiget.*)

S tem so vse finančnemu odseku izročene prošnje za podpre rešene. Torej nadaljujem s proračunom.

(Bere številke potrebsčine iz proračuna deželnega zaklada v prilogi 66. — *Liest die Ziffern des Erfordernisses aus dem Vorschlage des Landesfondes in Beilage 66.*)

Torej se kaže potrebsčina 820.895 gld. 76 kr. K tej potrebsčini je še pristeti sledeče svote, ki so se dovolile

potem, ko je finančni odsek že sklenil proračun:

1.) v včerajšnji seji za preložitve ceste čez Bogen-
perk dovoljena svota 10.000 gld. — kr.

2.) za šolo v Trebnem 500 » — »

3.) Ivanu Geigerju dovoljena
podpora 150 » — »

4.) profesorju M. Vodušku 200 » — »

vsled tega se zviša potrebsčina za 10.850 gld. — kr.
in znaša torej vsa potrebsčina . . 831.745 » 76 »

Finančni odsek predlaga, naj se ta znesek potreb-
ščine potrdi.

(Obvelja. — *Angenommen.*)

Gledé zaklade nasvetuje finančni odsek (bere šte-
vilke zaklade iz priloge 66. — *Liest die Ziffern der Bedeckung aus Beilage 66*):

Skupna zaklada znaša 196.452 gld. 62 kr.
in v primeri s potrebsčino 831.745 » 76 »

se kaže primanjka 635.293 gld. 14 kr.

Zarad tega je treba številke predlogov nekoliko
spremeniti, in zatorej predlagam:

Visoki deželni zbor naj sklene:

I. Skupna potrebsčina deželnega zaklada za leto 1889.
v znesku 831.745 gld. 76 kr.

in zaklada 196.452 » 62 »
torej z nedostatkem 635.293 gld. 14 kr.
se potrdi.

I. Das Gesamterfordernis des Landesfondes im Jahre 1889
mit dem Betrage von 831.745 fl. 76 fr.

und der Bedeckung von 196.452 » 62 »
daher mit dem Abgange per 635.293 fl. 14 fr.
wird genehmiget.

II. Za potrebno pokritje nedostatka v znesku 635.293 gld.
14 kr. naj se za leto 1889 pobira:

1.) 40% priklado na užitnino od vina, vinskega in
sadnega mošta in od mesa v znesku 129.590 gld. ;

2.) sledeče naklade:

a) od porabljenih likerjev in vseh poslanih
opojnih tekočin brez razločka na stopinje

alkoholovine od hektolitra po 6 gld. ;

b) od vseh porabljenih žganih opojnih tekočin
po stopinjah 100delnega alkoholometra za

vsako hektolitersko stopinjo 18 kr., v skupnem
znesku 100.000 gld. ;

3.) 28% priklado na vso predpisano svoto vseh
neposrednih davkov z vsemi državnimi prikla-

dami vred v znesku 404.232 gld.

II. Zur erforderlichen Bedeckung des Abganges von 635.293 fl.
14 fr. sind im Jahre 1889 einzuhoben:

1.) ein 40% Zuschlag zur Verzehrungssteuer vom Weine,
Wein- und Obstmoste und vom Fleische im Betrage

von 129.590 fl. ;

2.) folgende Auflagen:

a) von dem Verbrache von Liqueuren und allen
verfüßten geistigen Flüssigkeiten ohne Unterschied

der Gradhäftigkeit per Hektoliter 6 fl. ;

b) von dem Verbrache aller übrigen gebrannten
geistigen Flüssigkeiten nach Graden des 100thei-

ligen Alkoholometers vom Hektolitergrad 18 fr.
im Gesamtbetrage von 100.000 fl. ;

3.) ein 28% Zuschlag auf die volle Vorschreibung aller
directen Steuern sammt Staatszuschlägen im Ge-

samtbetrage von 404.232 fl.

III. Deželnemu odboru se naroča, pridobiti sklepom po I
II. 1. do 3. Najvišje potrjenje.

III. Der Landesausschuß wird beauftragt, die Allerhöchste
Genehmigung zu den Beschlüssen sub II. 1 bis 3
zu erwirken.

(Vsi predlogi obveljajo brez debate v drugem in
tretjem branji. — *Sämmtliche Anträge werden ohne Debatte
in zweiter und dritter Lesung genehmiget.*)

4. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstva v Veliki Loki glede podpore za napravo vodnjaka.

4. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Gemeindeamtes in Großlack um Subvention zur Herstellung eines Brunnens.

Poročevalec Detela:

Slavni zbor! Čast mi je poročati o prošnji županstva Velika Loka za podporo za zgradbo vodnjaka. Vas Velika Loka je, kakor se povdarja v dotični prošnji, v veliki potrebi graditi si vodnjak. Ona leži ob Temenici v sodnem okraji Trebno, šteje 43 hiš in 200 prebivalcev, pa v vsem svojem obližji nima nobenega studenca, nobenega vodnjaka z živo vodo ter mora vodo jemati edino le iz potoka Temenica. Ob tem potoku pa leži v gorenjem in srednjem teku mnogo gosto obljudenih vasi in vsa nesnaga se steka v ta potok ter napravlja njegovo vodo nezdravo. Vsled tega se širijo bolezni v vaseh ob Temenici in se je osobito že pokazal tifus mnogokrat v tej okolici. Zatorej so prebivalci Velike Loke sklenili, napraviti si vodnjak in se pogodili s strokovnjakom, ki je delo prevzel. Troški so bili proračunjeni na 679 gld. 80 kr., ne všteti tlake, katero morajo vaščani še pri tem delati. S tem pa delo še ni dovršeno, ker še niso prišli do vode in bode treba še kakih pet šeznjev globoko kopati. Ti daljni troški so proračunjeni na 581 gld. 15 kr.

Ako se pomisli, da je vas, ki ima za to napravo skrbeti, le majhna, šteje malo prebivalcev, da se vidi, da jo troški jako težko obremijo, pripoznati se mora, da je tukaj podpora na pravem mestu, ker je vse hvale vredno, da se prosilci sami za to brigajo. Ker vidijo, da je vzrok tamosnjim boleznim nezdrava voda, torej si preskrbijo boljšo vodo. Finančni odsek je sklenil, priporočati podporo v to svrhu z ozirom na to, da tudi slavni zbor čestokrat podpira napravo takih vodnjakov in glede posebno na to, da je ta naprava z ozirom na zdravstvene razmere jako važna, sklenil je finančni odsek tudi priporočati, da se obrne deželni odbor s prošnjo do c. k. vlade, da bi tudi ona pripomogla k tej napravi. Finančni odsek torej nasvetuje:

Slavni zbor naj sklene:

Občini Velika Loka se za napravo vodnjaka iz deželnokulturnega zaklada dovoljuje 200 gld. podpore, in je izročiti prošnjo slavni c. k. deželni vladi s priporočilom, da bi tudi ona gmotno podpirala to podjetje.

(Obvelja. — Angenommen.)

5. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji Alojzija Praschniker-ja v Kamniku, da bi dežela prevzela še za 30.000 gld. glavninskih delnic v namen zgradbe železnice iz Ljubljane v Kamnik.

5. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition des Alois Praschniker in Stein um Uebnahme von weiteren Stammactien um den Betrag von 30.000 fl. für den Ausbau der Laibach-Steiner Localbahn.

Poročevalec ces. svétnik Murnik:

Slavni zbor! Finančnemu odseku je bila izročena prošnja koncesionarjev železnice Ljubljana-Kamnik, v katerej naglašajo, da je slavni zbor l. 1886. dne 16. januarja dovolil donesek 50.000 gld., da se nakupijo glavninske delnice za omenjeno železnico. Koncesionarji so mislili, da bodo s tem shajali, to z ozirom na one pogoje, katere je c. kr. trgovinsko ministerstvo stavilo, po katerih bi zadostoval kapital 686.000 gld., potem pa še za dovozno cesto k tovarni za smodnik 85.000 gld. Pozneje so se konsorciju druge težave delale s tem, da se je terjalo več stvari, posebno pri napravi telegrafa in nekoliko pri kolodvoru in s tem so se povečali troški za 100.000 gld., tako, da sedaj znaša kapital 786.000 gld., kateri se je v koncesijskem zapisniku 20. julija 1888, sestavljenem pri c. k. trgovinskem ministerstvu določil. Ker se je torej potreba pomnožila za toliko, ni mogoče koncesionarjem gradnje te železnice, katero so mislili že letos začeti, in vsled tega obračajo se do slavnega zbora, da bi pripomogel se z doneskom 30.000 gld., s katerim bi se nakupile po al pari kurzu glavninske delnice te družbe.

Finančni odsek se je o tem posvetoval in se pričel, da se ta železnica, katere važnost se je v 15. seji dne 16. januarja 1888 povdarjala in za katero je slavni zbor že dovolil znesek 50.000 gld., ne bode mogla graditi, ako se ne prevzame še nekoliko glavninskih delnic. V dogovoru, katerega sem imel in tudi več drugih častitih gospodov poslancev z gospodi koncesionarji, rekli so, da bi se zadovoljili tudi z manjšo svoto in se nadejajo, da bodo tudi z manjšo svoto stvar tako daleč spravili, da se bode železnica zamogla začeti graditi. Finančni odsek je torej soglasno sklenil, naj bi se slavnemu zboru nasvetovalo, da bi pod onimi uveti, kakor je bil v XV. seji l. 1886. dovolil 50.000 gld., dovolil še 20.000 gld. Ker ni bilo mogoče, tiskanega poročila predložiti slavnemu zboru, mislim, da je treba prečitati one sklepe, katere je slavni zbor v oni seji napravil. Ti sklepi se glase (bere — fíešt):

«1.) Kranjska dežela zagotavlja za gradnjo lokalne železnice od Ljubljanske postaje cesarjevič Rudolfove železnice v Kamnik z dovlačnico k ondodni erarni praharni donesek za petdeset tisoč (50.000) goldinarjev av. velj. v notah.

2.) S tem doneskom se bode udeležila dežela pri dobavi glavnice, namenjene za gradnjo navedene lokalne železnice s tem, da prevzame za 50.000 gld. av. velj. v notah glavninskih delnic delničarske družbe, katera se osnuje za to lokalno železnico. Ta udeležba je odvisna od pogoja, da bodoči koncesionar dobavo ostale od državnega zaklada in od dežele nepokrite glavnice zagotovi v znesku, ki ga določi državna uprava z iz-

datbo prioritetnih in glavinskih delnic družbe, katera se ima osnovati na ta način, da prevzame bodoči koncesionar poroštvo za to in glede izhajanja z glavnico, ki jo določi državna uprava za gradnjo.

3.) Dividenda, katera pristoji prioritetnim delnicam ki se izdado, ne sme se, predno nastane glavinskim delnicam pravica do prejemanja dividende, izmeriti više nego s pet odstotki.

Glavinske delnice, ki jih dežela prevzame, morajo uživati jednake pravice, kakor one, ki jih prevzame država in kakor glavinske delnice delničarske družbe, katera se osnuje.

4.) Vplačila za glavinske delnice, ki jih prevzame dežela, naj se zvrše v dveh letnih zneskih, ki se začneta od leta 1887. dalje v onih rokih, katere določi državna uprava za vplačevanje glavinskih delnic, ki jih prevzame država.

Prvi vplačilni obrok naj se nikakor ne vplača prej, dokler se do celega ne izkaže, da je vplačana in uporabljena še ostala glavica za gradnjo, katere nima pokriti ne državni zaklad in ne dežela, ter da je omenjena lokalna železnica po določenih koncesije izdelana in javnemu prometu izročena.

5.) Deželnemu odboru se naroča, da stavi v prihodnjem letu deželnemu zboru primerne nasvete, kako bode preskrbeti sklenjeni donesek.

Finančni odsek je pa tudi mnenja, da bi bilo venderle treba, da bi visoka vlada to železnico zdatneje podpirala, kakor je to doslej storila, namreč z zakonom maja 1885. l., in vsled tega bi se bilo obrniti tudi do slavne vlade, naj povisa donesek, ki je bil doslej določen za prevzetje glavinskih delnic, t. j. 200.000 gld.

Ze pri obravnavi l. 1886. je bila važnost te železnice natančno dokazana in zdi se mi odveč, to vnovič povdarjati. Glavni uzrok, da se je slavni zbor takrat za ta donesek izrekel, bil je ta, da mora država polagati na zgradbo te železnice veliko važnost, ker je potem venderle mogoče, da bi se enkrat po dobrem in trdnem svetu izpeljala železnica od Kamnika naprej po Tuhinjski dolini proti Celji.

Finančni odsek je bil torej tudi mnenja, da bi visoka vlada to železnico lahko zdatno podpirala, posebno z ozirom na to, da je za enake železnice po drugih deželah večje zneske davolila, pomagala pa bi tudi lahko administrativnim potom koncesionarjem, namreč da bi bila velika pomoč, ko bi se eden in isti most za železnico in cesto napravil, čemur pa visoka vlada iz raznih uzrokov ni mogla pritrditi.

Finančni odsek torej nasvetuje:

1.) Visoka vlada se nujno prosi, zgradnjo lokalne železnice pospešiti ali s tem, da povekša donesek za prevzetje glavinskih delnic dovoljen, ali z administrativnimi naredbami.

2.) Kranjska dežela zagotavlja razun v XV. seja deželnega zbora dne 16. januarja 1886 sklenjenega doneska za petdeset tisoč goldinarjev za gradnjo lokalne železnice od Ljubljanske postaje cesarjevič Rudolfove železnice v Kamnik še donesek za dvajset tisoč goldinarjev av. velj. v notah v ono namero in pod onimi uveti, kateri so se določili v zgoraj omenjeni seja deželnega zbora.

1.) Die hohe Regierung wird dringend ersucht, den Bau der Localbahn Laibach-Stein, sei es durch Erhöhung des für die Uebernahme von Stammactien bewilligten Beitrages, sei es durch administrative Verfügungen zu fördern.

2.) Vom Lande Krain wird nebst der in der XV. Landtagsitzung am 16. Jänner 1886 beschlossenen Beitragsleistung von fünfzigtausend Gulden öst. Währ. eine weitere Beitragsleistung zum Baue einer Localbahn von der Station Laibach der Kronprinz-Rudolf-Bahn nach Stein im Betrage von zwanzigtausend Gulden öst. Währ. in Noten und zu jenem Zwecke und unter jenen Bedingungen zugesichert, die in obiger Landtagsitzung festgestellt wurden.

(Predlogi obveljajo brez debate v drugem in tretjem branji. — Die Anträge werden ohne Debatte in zweiter und dritter Lesung angenommen.)

6. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji županstva v Trziči in družnikov gledé deželnega doneska za zgradbo lokalne železnice iz Kranja v Tržic.

6. Mündlicher Bericht des Finanzamtschusses über die Petition der Gemeindevorsteher in Neumarkt und Consorten um einen Landesbeitrag für den Ausbau der Localbahnbahn Krainburg-Neumarkt.

Poročevalec vitez dr. Bleiweis-Trsteniški:

Deželnemu odboru se je izročila prošnja konsorcija v Trziči za podporo projektovane zgradbe železnice iz Trziča do Kranja. V tej prošnji se navaja, da bode ta proga 16 km dolga in stala 500.000 gld., ter bi se pokrili troški na ta način, da izdâ za 200.000 gld. glavinskih in za 300.000 gld. prioritetnih delnic. Troški bodo znašali za kilometer 1500 gld., za 4% obrestovanje prioritetnih delnic in za druge troške bi se potrebovalo 40.000 gld. Tak dohodek bi se prav lahko dosegel, ker se prevaža že sedaj okoli 200.000 metričnih centov iz Trziča do Kranja, oziroma iz Kranja do Trziča. Dosedaj konsorcij se ni našel družbe, katera bi prevzela in financirala to podvzetje, oglasil se je pač podvzetnik, ki bi zvršil to lokalno železnico, a zahteva garancije, da se bode na leto prevažalo 200.000 metričnih centov. Za metrični cent bode zahteval plačila 16 kr., kar je pa vsakako predrago, ker velja sedaj metrični cent iz Trziča do Kranja le 19 kr., dobiček bi torej bil le neznamen. Podvzetje torej še ni godno, nimajo podvzetnika, ni še potrebnega kapitala, tudi trasa še ni popolnoma gotova, ne vemo, koliko bodo žrtvovali interesi, in sicer v prvi vrsti Tržiški fabrikanti, dalje tudi ni primerna razdelitev med glavinskimi in prioritetnimi delnicami. Iz teh razlogov je mislil finančni odsek letos rešiti prošnjo takó, da izreče deželni zbor pač svojo pripravljeno podpirati to podvzetje, zahteva pa, da se poprej zvrše nekatere poizvedbe, ko bodo te ugodno rešene, bode deželni zbor šele v stanu, končno se izreči, koliko bode dal podpore k temu podvzetju. Da je nameravana lokalna

železnica podpore vredna, nikdo ne zanikava. V Trziči je veliko industrije, vsled zgradbe Rudolfove železnice je trg na stran potisnjen in ga bode treba priklopiti prometu s tem, da se zgradi lokalna železnica iz Trziča v Kranj. Drugi kraji od te železnice pač ne bodo imeli mnogo koristi, ker je le malo vasij na tej progi, pridobila bode pa od lokalne železnice Trzič-Kranj državna železnica. Če se bode po tej poti razširila industrija in se pomnožil promet, se bode več tovorov prevažalo na državni železnici, kar bode pomnožilo njeni dohodek, država bi morala torej tudi podpirati to podvzetje, kar pa žalibože po sedaj veljavnem železničnem zakonu skorej ni upati.

Iz vseh teh razlogov stavljam torej v imenu finančnega odseka sledeči predlog:

«Deželni zbor izreče svojo pripravljenost, podpirati projektovano zgradbo lokalne železnice iz Trziča do Kranja, oziroma prevzeti glavinskih delnic do najvišjega zneska 50.000 gld., ako bodo dognane vse še potrebne predpreiskave glede doneskov interesentov, financiranja celega podvzetja, primerne razdelitve glavinskih in prioritetnih delnic, dalje gledé pričakovanega prometa na tej progi. V tem smislu naj oskrbi deželni odbor potrebne date ter jih predloži prihodnjemu deželnemu zboru in stavlja primerne nasvete.»

Omenjam le še, da se je v predlogu imenovala svota, primerna oni, katero je deželni zbor dovolil za Kamniško železnico, ki meri 22 km, med tem ko ima ta le 16 km. Tudi v primeri s podporo, katera se je dovolila za Dolenjsko železnico, bi bilo 50.000 gld. najvišja podpora. Od rezultata poizvedeb je torej odvisno, če bode kazalo deželnemu zboru podpirati to podjetje.

Priporočam torej predlog finančnega odseka.

(Obvelja. — Angenommen.)

7. Ustno poročilo finančnega odseka o prošnji predstojništva zdravšča v Bledu gledé brezobrestnega posojila za zgradbo zdravškega salona.

7. Mündlicher Bericht des Finanzausschusses über die Petition der Curvorstehung in Bledes um Gewährung eines unverzinslichen Darlehens zur Erbauung eines Curfalons.

Poročevalec Klun:

Slavni zbor! Zdravniško načelnstvo v Bledu je že lani prosilo pri slavnem zboru podpore, da bi zamoglo zidati zdravniški salon; prošnja pa je bila tako pomanjkljiva, da je slavni zbor ni mogel uslišati, ampak jo je izročil deželnemu odboru, naj o tej reči kaj natančnejega poizvé in reč kolikor mogoče pospešuje. Vsled tega je načelnstvo zdravšča poslalo letos novo prošnjo in pridjalo načrt novega salona, kakor ga je izdelal stavbni strokovnjak Neumann, in pridjalo je tudi pojasnilo dotičnega načrta. Po tem na-

črtu bi zdravniški salon stal vsega skupaj 30.000 gld. Potrosilo bi se za stavbni prostor 10.000 gld., za stavbo 15.000 gld. in za notranjo upravo 5000 gld. Zdravniško predstojništvo povdarja važnost Blejskega kraja in priporoča slavnemu zboru, naj bi mu posodil za ta namen, da bi se zidal zdravniški salon, 20.000 gld. brez obresti skozi kakih 10 let, ker upa v teh desetih letih to posojilo povrniti. Finančni odsek je to prošnjo pretresoval in videl, da tudi sedanji podatki ne zadostujejo, ker ni nihče porok za to posojilo, katero bi dežela dala dotičnemu načelnstvu; finančnemu odseku se je zlasti silno previsoka zdela cena za stavbni prostor, ki pride po 20 goldinarjev na kvadratni seženj, kar se v Ljubljani sredi mesta komaj doseže. Misli je torej, da ne gré uslišati prošnje; zlasti sedaj, ko bomo za domače deželne potrebe sami morali iskati denar na posodo za visoke obresti, ne bi bilo primerno, drugim posojevati denar brez obresti. Zatorej finančni odsek predlaga slavnemu zboru sledeči nasvêt:

Deželni zbor naj sklene:

Prošnja zdravniškega načelnstva v Bledu se izroča deželnemu odboru, da z merodajnimi osebami stopi v dogovor, kako bi bilo sploh mogoče napraviti zdravniški salon.

(Obvelja. — Angenommen.)

8. Ustno poročilo upravnega odseka o nižji gimnaziji v Kranji (k prilogi 11.).

8. Mündlicher Bericht des Verwaltungsausschusses in Betreff des Untergymnasiums in Krainburg (zur Beilage 11.).

Deželni glavar:

Čast mi je, predstaviti slavnemu zboru vladinega zastopnika, gospoda c. kr. deželnega šolskega nadzornika, vladinega svetnika Smolej-a.

Poročevalec Detela:

Visoki zbor! V XVI. seji dne 21. januarja 1888, je slavni deželni zbor sklenil:

»1.) Deželni zbor priznava potrebo nižje gimnazije v Kranji ter

2.) nalaga deželnemu odboru, storiti še dalje vse korake, da se ta gimnazija zopet oživi.»

Iz poročila deželnega odbora, priloga 11., je razvidno, da se je obrnil deželni odbor do cesarske vlade s prošnjo za obstanek te gimnazije. Z dopisom 20. maja 1888 je c. k. vlada naznanila deželnemu odboru, da vsled ukaza prevzvišenega gospoda ministra za uk in bogočastje 10. maja 1888, št. 7950, istemu ni mogoče, želji ustreči zarad obstanka državne nižje gimnazije v Kranji.

Upravni odsek je imel torej pretresati vprašanje, kaj je o tem dalje storiti in mnenja je bil, da ni deželnemu zboru radi tega še prestopiti na dnevni red o vprašanji obstanka gimnazije v Kranji. Že tretjič je,

kar se to vprašanje tukaj v slavnem zboru obravnava, in zato moram reči, je prav težko, o tej zadevi govoriti; kajti vsi razlogi, kateri se morejo navesti za obstanek te gimnazije, so se že razpravljali; posebno lanskega leta v obravnavi, ki se je vršila o tej zadevi tako obširno, tako temeljito, da bi zamogel le ponavljati, kar se je tistikrat povedalo. Zlasti govornika, tedanji poročevalec, sedanji gospod deželni glavar dr. Poklukar in gospod poslanec Klun so to vprašanje tako temeljito pretresovali, da se ne more v tem oziru nič pristaviti. Vsak, ki objektivno sodi o tej zadevi, mora priznati, da je stvar taka, da je treba to gimnazijo obdržati. Se vé, da je tudi deželni odbor v svojem dopisu do c. k. vlade vse te razloge navedel, a ministerstvo ni povedalo drugega, nego da se ne more ustreči tej želji. Zakaj ne more, o tem molči. Povdarjalo se je zmiraj, da je to pedagogično vprašanje in da ima gospod naučni minister edin odločevati, ali je treba gimnazije v Kranji ali ne, in povdarjalo se je, da je število učencev tako neznatno in uspeh te gimnazije nezadosten, da kaže iz pedagogičnih razlogov gimnazijo razpustiti. Jaz pa sem mnenja, da stvar nima le pedagogičnega pomena. Od tega trenutka, ko je deželni zastop izrekel, da je obstanek te gimnazije potreben, postalo je to vprašanje tudi eminentne politične važnosti, kajti tako utemeljena želja deželnega zastopa se nikakor prezirati ne sme, ako gre za obstanek tako velevažnega slovenskega zavoda. Se vé, velika in, skoraj bi rekel, edina težava je ta, da se ministerstvo sklicuje na to, da je vsled iste naredbe naučnega ministerstva razun te gimnazije bilo razpuščenih še mnogo drugih učnih zavodov in da se torej ta naredba glede Kranjske gimnazije ne more preklicati. Gospôda, ta naredba pa se je že močno krhala, na Češkem se je že mnogo v tem oziru prenaradilo, na nekaterih krajih so zdaj še več dobili, kakor so prej imeli. Zakaj bi mi na Kranjskem vedno bili zadnji? Zato povdarjam, da je obstanek Kranjske gimnazije zdaj postalo politično vprašanje, in deželni zastop ne more in ne sme prestopiti o tem vprašanji na dnevni red. (Klici na levi: — Ruše redčjs: Dobro, dobro!)

Skleпам svojo razpravo, kajti o meritornih razlogih za obstanek te gimnazije se je že toliko govorilo in povdarjalo, da bi bilo odveč, še kaj dostavljati; torej le toplo priporočam predlog upravnega odseka, kateri se glasi:

«Slavni zbor naj sklène:

Visoki državni zbor se prosi, naj z ozirom na v državnem zboru stavljeno resolucijo gospoda poslanca Kluna c. k. vladi priporoči daljni obstanek gimnazije v Kranji, ter jo pozivlje, da naj v to svrho primeren znesek postavi v državni proračun za l. 1889.»

Deželni glavar:

Otvaram debato. Za besedo se je oglasil gospod poslanec Klun.

Poslanec Klun:

Slavni zbor! Predno se spuščam v meritorno razpravo o predlogu, katerega nam podaja upravni

odsek, zdi se mi potrebno, očitno zavriniti nek napad na čast posameznih gospodov poslancev, kakor tudi na čast slavnega zbora. Nekomu se je zljubilo, naše poslance, ki so se potezavali za obstanek Kranjske gimnazije, pred svetom grditi z neosnovanim natolcevanjem, da so govorili za to le na videz, da bi bili slepili prebivalstvo Kranjskega mesta in gorenjskih občin, da pa jim je bilo za obstanek te gimnazije toliko mar, kakor za lanski sneg, in da bi imeli raje drugo gimnazijo v Ljubljani, nego obstanek gimnazije v Kranji. V svojem in svojih tovarišev imenu, ki so me v to pooblastili, moram to sumničenje javno zavračati. Kar smo delali in sklepali za obstanek Kranjske gimnazije, delali in sklepali smo po svojem najboljšem prepričanju, po svoji najboljši vesti in v zavesti, da je Kranjska gimnazija naši deželi in našemu ljudstvu potrebna. V tem prepričanju nas niso omajali ne razlogi, s katerimi je gospod naučni minister opravičeval svojo dotično naredbo, ne puhli ugovori, katere smo lani slišali iz one (desne — redčen) strani te visoke zbornice, ker je gospôda menda pozabila, da je pred desetimi leti z nami vred priznala potrebo gimnazije v Kranji, ne jako čudno obnašanje gimnazijskega ravnateljstva Kranjskega, katero je hotelo to za nas tolikanj znamenito vprašanje enkrat za vselej spraviti z dnevnega reda ter v dopisu 2. aprila t. l. slavnemu deželnemu šolskemu svetu stavilo predlog, naj koncem tega leta popolnoma zapre spodnjo gimnazijo v Kranji. K sreči naš deželni šolski svet tega predloga ni priporočal slavnemu ministerstvu, ampak je prosil, naj tretji in četrti razred še letos ostaneta, čemur je tudi pritrdil gospod naučni minister.

Sicer pa se ne čudim, gospôda moja, da je gospod naučni minister odpravil Kranjsko gimnazijo, ampak čudom čudno bi bilo, ako bi je ne bil odpravil. Leto za letom so prihajala višjim šolskim oblastvom poročila, da so profesorji v Kranji zgolj uboge ničle in duševni revčki, s katerimi si ravnateljstvo ne more nič pomagati, da je silno malo zanesljivih dijaških stanovanj, da starši v najredkejših slučajih podpirajo prizadevanje šole za vzgojo i. t. d. Kdo bi se pri takih okoliščinah čudil, da je pri vladi obveljala misel, da je Kranjska gimnazija najslabejša gimnazija v vsej Avstriji, in da je gospod minister, misleč nekoliko srednjih šol odpraviti, v prvi vrsti segel po gimnaziji v Kranji. Napravite novo gimnazijo v Ljubljani, pošiljajte taka poročila višji šolski oblasti, kakoršna so dohajala o gimnaziji Kranjski, in kmalu jo doleti enaka osoda, kakor je po krivem doletela gimnazijo v Kranji.

Ni moja reč, se tukaj potezati za čast gimnazijskih profesorjev. To moram pa vendar le reči, da so vsi pošteni značaji, katerih je bilo nekaj že predstavljenih na gimnazijo Ljubljansko, in katerim vsi strokovnjaki priznavajo, da so po večini tudi jako spretni profesorji.

Enako neosnovana, kakor to natolcevanje, sta bila tudi druga dva razloga, ki sta več ali menj pripomogla k razpustu Kranjske gimnazije. Že lani se je v slavnem zboru povdarjalo, in kdor Kranj natanko pozna, bode temu pritrdil, da je v Kranji dovelj poštenih stanovanj, ki bi v slučajih, da bi se tam napravila

višja gimnazija, zadostovala tudi za to. Ravno tako vsi dobro vemo, da so naši kmetje silno skrbni za odgojo svojih otrok, in kdor je imel s šolo kdaj kaj opraviti, skušal je sam, kako so starši in sorodniki hodili popraševati po učenji in obnašanji svojih otrok, kako tarnanje in moledovanje je bilo, ako so kaj slabega zvedili, in kako hitro je pomagala očetova ali materna beseda. Gorenjski kmetje od te splošnje lastnosti naših kmetovalcev ne delajo izjeme. Tudi ugodni uspeh učencev, izstopivših iz Kranjske gimnazije v druge šole, nam priča, da starši svojih otrok ne odgojujejo tako brezskrbno, kakor bi se sploh mislilo.

Ako disciplina na Kranjski gimnaziji ni bila tako hvalevredna, kakor bi se bilo pričakovalo, tičijo uzroki drugod, kakor pri starših in v stanovanjskih. Znano je v Kranji, da je bil nastal prepir med šolsko in cerkveno oblastjo zaradi verskih vaj; o tem se je govorilo po vsem Kranji in je gotovo tudi vplivalo na disciplino teh učencev. Nek učenec je pljunil za nekim duhovnikom, menda za svojim veroučiteljem samim, ne da bi se mu bilo to za zlo štelo tam, kjer imajo čuvati nad disciplino; čemu tudi, *a bove majori discit arare minor*. Tudi se mi je pripovedovalo, da se je profesorjem, ki so zvedli za kaznovanja vredne prestopke učencev, očitala malovredna denunciacija. Pri takih razlogih se ni čuditi, da je bila disciplina manj hvalevredna, čuditi se pa moram, da se je krivda dajala staršem in sorodnikom in tistim prebivalcem v Kranji, ki so imeli dijake na hrani in v stanovanji.

V prepričanju, da je Kranjska gimnazija za našo deželo potrebna, nas pa še bolj potrjuje izkaz letošnjih učencev na gimnaziji Ljubljanski. Dasiravno se je pri sprejemu jako strogo ravnalo in 24 menj zmožnih odpravilo, šteje prvi razred 241 učencev, t. j. 55 več, kakor pričetkom preteklega šolskega leta. Vseh učencev je 908, t. j. 138 več, kakor koncem preteklega šolskega leta. Ako te prištevamo onim, ki so v Kranji ostali, bilo bi to zadostno število za dobro obiskovano Kranjsko spodnjo gimnazijo in Ljubljanski gimnaziji ostajalo bi še toliko učencev, da bi jih bilo dovolj za dve gimnaziji. Očividno je torej Kranjska gimnazija uplivala na število učencev Ljubljanske gimnazije, brez ozira na to, da se je pomnožilo tudi število učencev na realki, ker je letos v prvem razredu 115 učencev, to je 32 več, kakor prejšnje leto.

Ljubljanska gimnazija je vsled tega na novo doraslega števila tako velikanska, da se primerjati ne more nobeni drugi gimnaziji v vsej Avstriji; šteje namreč sedaj 21 razredov, ker prva šola ima 4, druga, tretja in četrta po 3, peta do osme pa po 2 razreda, in profesorjev ima toliko, kakor naš slavni deželni zbor udov, namreč 37.

Gospod minister je spredel, da Ljubljanska gimnazija ne bode mogla zadostovati učencem, ki prestopajo v srednje šole in obeta zaradi tega drugo gimnazijo v Ljubljani. Rad priznavam, da bi bilo to v marsikaterem oziru prav koristno; v Ljubljani imamo boljše in obilnejše učne pripomočke, znanstvene zbirke, veliko knjižnico, tudi več instruktorjev in več podpore za uboge učence. Na drugi strani pa se ne da tajiti, da bi bilo to v marsikaterem oziru jako napačno in

škodljivo. Pomanjkanje dobrih in zanesljivih stanovanj bi bilo vsled tega, da bi od vseh strani vreli učenci v Ljubljano, večje in občutnejše nego sedaj, in Ljubljana bi bila pač *xat' éξοχήν* dijaško mesto; stelo bi namreč nad 3000 do 4000 učencev, ker bi imeli okoli 1200 obiskovalcev srednjih šol in več kakor dvakrat toliko obiskovalcev ljudskih šol, razun tega še obrtne in druge šole, ki se nam obetajo.

Po tem takim bi število dijakov tako narastlo, da ne bi bilo v nobeni pravi primeri z drugim prebivalstvom Ljubljanskega mesta. In ker se zlasti dijaki višjih šol ne dajo v škatljicah hraniti in od javnega življenja odvracati, pripetilo bi se pri jako vskipečem značaju naših mladenčev kaj lahko, da bi se mladi ljudje brigali za reči, za katere se še ne smejo brigati, in marsikaj počenjali, kar bi imelo za nje slabe nasledke, katere bi morda še le čutili, ko bi bilo že prepozno. Ravno zato so manjši kraji veliko pripravejši za srednje šole, ker tam ni toliko zapeljivih prilik, ker politično strankarstvo, kakor se ravno gledé Kranja povdarja v že prej omenjenih poročilih, tam ni tako napeto, in narodni prepiri učence tem menj odvracajo od učenja, ker jim tako lahko ne pridejo v roke politični ščuvalni listi. Kateri listi so mu bili na misli, ali nemški ali slovenski, ali pa oboji, tega Vam ne morem povedati, pa vsaki med vami to lahko ugame sam.

Pa še iz drugih ozirov ne bode tako lahko, kakor misli gospod minister, napraviti v Ljubljani drugo gimnazijo. Sedanje gimnazijsko poslopje že sedaj ne zadostuje; nekateri razredi so v prostorih, ki bi bili primernejši za vlažne kleti, nego za šolske sobe in ki ne zadostujejo ne zdravstvenim ne šolskim zahtevam. Pa tudi ko bi zadostovali, bilo bi napačno, drug zavod spravljati pod isto streho. Kdor se spominja še časov, ko ste bili gimnazija in realka pod isto streho, vé, koliko je bilo prepirov, koliko ravsa in kavsa med učenci, in kako težko je vodstvo vzdrževalo red, ker se zmiraj uresničuje nek star, dasi ne ravno parlamentarni pregovor: «Dva petelina na enem kupu ne storita dobro». (Smeh. — *Seiterfeit*.) Treba bo torej, ako se v Ljubljani napravi nova gimnazija, misliti na novo poslopje, ki pa ne bode le malo stalo. Za dovolitev novega zidanja in za napravo nove gimnazije treba bode dalje tudi privolitve državnega zbora; zatoorej usojal sem se v lanskem zasedanju državnega zbora slavnemu državnemu zboru priporočati, naj raje pri ministerstvu zahteva obstanek Kranjske gimnazije, kar bi bilo za državne finance mnogo boljše, nego v Ljubljani napravljati novo gimnazijo. Mislim, da se bode visoki državni zbor, pretresujoč mojo resolucijo, gotovo tudi oziral na denarno stran in morda ravno iz teh razlogov podpiral naše težnje in ministerstvu priporočal, naj raje pusti Kranjsko spodnjo gimnazijo, nego z velikimi troški napravlja v Ljubljani novo. Drjavni zbor bode pa to tem raje storil, ako vidi, da s tem ne ustreza le državnim financam, temveč tudi želji našega ljudstva in potrebam naše dežele, zato prosim gospoda, da sprejmete predlog, kakor vam ga priporoča upravni odsek.

Abgeordneter Deschmann:

Der Herr Vorredner hat von Verdächtigungen gesprochen, welche von gewisser Seite ausgegangen seien, um seine Bemühungen und jene seiner Gefinnungsgegnen für den Fortbestand des Krainburger Gymnasiums als Spiegelrechtereien hinzustellen. Mir ist nicht bekannt, inwieferne unserer Partei diesfalls das Geringste zur Last gelegt werden könnte. (Poslanec Klun: — Abgeordneter Klun: Rein, nein, durchaus nicht!) Wir sind im Gegentheile überzeugt, daß der Herr Abgeordnete durchaus nach seiner vollen Ueberzeugung vorgegangen ist.

Ich mußte dies hier vorbringen, damit nicht uns etwa der Vorwurf treffe, als ob wir an der Sache irgendwie theilgenommen wären. (Poslanec Klun: — Abgeordneter Klun: Aber durchaus nicht, es denkt ja das Niemand!)

Sedoch möchte ich mir auch einige wenigen Worte bezüglich des Auschusses erlauben, dessen Spitze gegen die Errichtung eines zweiten Gymnasiums in Laibach gerichtet ist. Nachdem kaum Aussicht vorhanden ist, daß je wieder das Gymnasium in Krainburg activirt würde, sollte man den Intentionen des Ministeriums in Bezug auf die Errichtung eines zweiten Gymnasiums in Laibach nicht schroff entgegen treten. Wie von dieser (desne — rechten) Seite des hohen Hauses schon im vorigen Jahre betont wurde, wünscht die oberkrainische Bevölkerung die Unterbringung ihrer Söhne im Laibacher Gymnasium, nachdem ja in Laibach besser für deren Unterkunft und auch für deren weitere Fortbildung gesorgt ist, als in Krainburg.

Meine und die Meinung meiner Herren Gefinnungsgegnen geht dahin, daß die Errichtung eines zweiten Gymnasiums in Laibach auch besonders deshalb erwünscht wäre, weil wir dann leicht in Laibach ein rein deutsches und ein rein slovenisches Gymnasium haben könnten. (Veselost na levi. — Heiterkeit links.) Dadurch würden alle die Unzukömmlichkeiten entfallen, welche jetzt bei dem Aufsteigen aus den slovenischen Parallellassen in die höheren deutschen Classen sich ergeben, da die slovenischen Schüler in den Parallellassen nicht die notwendige Fertigkeit in der deutschen Sprache sich aneignen, um mit den deutschen Zöglingen in der höheren Classe den gleichen Schritt einzuhalten.

Ein weiterer Vortheil wäre der, daß dann in allen Classen auch des Obergymnasiums die slovenische Unterrichtssprache durchgeführt werden könnte und Sie auf diese Weise Ihr Ideal erreichen könnten (živahna veselost — lebhaftes Heiterkeit), welches Sie schon so lange Zeit anstreben, nämlich zu einem ganz slovenischen Gymnasium zu gelangen. Den Deutschen in Laibach oder in Krain wäre es andererseits auch sehr erwünscht, ein eigenes ganz deutsches Gymnasium zu erhalten.

Dies glaubte ich in Betreff der Behauptung des Herrn Vorredners, als ob die Errichtung eines zweiten Gymnasiums in Laibach nicht am Platze wäre, vorbringen zu sollen.

K. k. Landeschulinspector Smolaj:

Ich bitte ums Wort. Ohne mich in eine Abhandlung über die Nützlichkeit und Zweckmäßigkeit der einen oder der anderen Anstalt einlassen zu können, halte ich mich für berufen, auf die Bemerkungen des Herrn Abgeordneten Klun, daß die Auflassung des Krainburger Gymnasiums

auf Grund von Berichten der Regierungsorgane vom hohen Ministerium veranlaßt worden sei, Folgendes zu erwidern:

Das Krainburger Gymnasium, dessen Geschichte mir seit dem Entstehen der Anstalt, mit welcher ich auch persönlich im Zusammenhange stand, vollkommen bekannt ist, hat nicht in Folge ungünstiger Berichte über die Haltung des Lehrkörpers oder die schlechte Disciplin Anlaß dazu geboten, daß Se. Excellenz der Herr Unterrichtsminister es aufzulassen für gut befunden hat.

Das Gymnasium ist bereits einmal, u. zw. im Jahre 1878 aufgelassen und nur in Folge großer Anstrengungen seitens des hohen Landtages auf Grund Allerhöchster Sanction reactivirt worden. Damals, wie jetzt, erfolgte die Auflassung nicht auf Grund abfälliger Berichte über mangelhafte Leistungen der Lehrer oder Schüler, sondern lediglich in Folge der geringen Frequenz. Vor nicht langer Zeit, vielleicht vor fünf Jahren, ist abermals von der hohen Unterrichtsverwaltung an die Landes Schulbehörden die Anfrage herabgelangt, ob mit Rücksicht auf die Frequenz des Gymnasiums dessen Fortbestand wünschenswert erscheine oder nicht, und die hiesige Schulbehörde hat daraufhin nicht etwa den Antrag auf Auflassung der Anstalt gestellt, sondern hat in Anerkennung und unter Hervorhebung der erspriesslichen Leistungen des Gymnasiums in Krainburg dessen ferneren Bestand als wünschenswert anempfohlen, wie denn die Schule auch thatsächlich weiter belassen worden ist. Die Berichte der Unterrichtsbehörden, wenn irgendwie darauf reflectirt wird, hinsichtlich der Qualität der Lehrer, lauteten nicht unfreundlich und über die Disciplin ist ebenfalls nichts Abfälliges vorgebracht worden. Im Gegentheile sprachen sich die Berichte im Laufe der letzten Jahre sogar in hervorragend anerkennender Weise hierüber aus (klici na levi: — Rufe links: Hört, hört!), so daß man also nicht sagen kann, daß auch nur andeutungsweise der hohen Unterrichtsverwaltung seitens der Schulbehörde der Gedanke an die Auflassung der Anstalt nahegelegt worden wäre. Das Gymnasium ist nur mit Rücksicht auf die geringe Zahl der Schüler, welche sich aber nicht heben läßt, aufgehoben worden. (Klici na levi: — Rufe links: Gottschee!)

Was die Berechtigung der Oberkrainer auf die Mittelschule in Krainburg betrifft, so lassen die localen und geographischen Verhältnisse es allerdings angezeigt erscheinen, daß Krainburg ein Gymnasium besitze, allein seitens der Bevölkerung findet es keinen Zuspruch. Ich weiß aus eigener Erfahrung, wie die Oberkrainer immer ihre Söhne zuerst am Laibacher Gymnasium zu unterbringen suchten und sie erst dann nach Krainburg brachten, wenn ihnen hier die Aufnahme verweigert wurde. Bezüglich der Stadt Krainburg selbst und der nächsten Umgebung ist es natürlich anders, aber die Bevölkerung der Gegenden des eigentlichen Oberkrain, aus Belles, aus der Wochein u. s. w., die will immer nur nach Laibach. (Poslanec Deschmann: — Abgeordneter Deschmann: Hört, hört!)

Auf alle weiteren Bemerkungen der Herren Vorredner komme ich nicht weiter zurück. Außere Momente, welche zur Schließung der Anstalt geführt haben sollten, können nicht mit Berechtigung angeführt werden. Wenn behauptet wurde, daß die Schließung der Anstalt sofort von der Schulbehörde beantragt worden wäre, so ist das bereits richtiggestellt worden.

Was andere Berichte betrifft, auf welche auch reflectirt wurde, so waren diese nicht so gemeint. Die Leitung des Gymnasiums hat sich jedenfalls um die Anstalt selbst große Verdienste erworben (Poslanec Suklje: «Dobro, dobro!» in posamezni ironični «dobro»-klici na levi. — Abgeordneter Suklje: «Dobro, dobro!» und einzelne ironische «Dobro»-Rufe links), wovon ich hier nicht weiter sprechen will. Gegen die Disciplin an der Anstalt läßt sich nichts einwenden, der Uebermuth eines einzelnen Knaben kann nicht auf die ganze Anstalt zurückgeführt werden, und der angebliche Zwiespalt zwischen der Leitung und der hochwürdigen Geistlichkeit konnte gar keinen Einfluß auf die Schuljugend haben.

Was die Quartiere anbelangt, so ist in den Jahresberichten des Krainburger Gymnasiums in den letzten und früheren Jahren als Uebelstand des Fortschreitens und der Erziehung der Schuljugend beklagt worden, daß es in Krainburg sehr wenige verlässliche Quartiere gibt, kaum eines und das andere. (Ugovor na levi — Widerspruch links.) So hieß es wenigstens. Wir haben zwar in Laibach in dieser Beziehung auch nicht besonders günstige Verhältnisse, aber mehr Quartiere sind doch da.

Was die Reibungen zwischen den Schülern zweier Anstalten betrifft, welche beide in einem Gebäude unterbracht sind, so war es damit wohl keine so arge Sache, als seinerzeit ein Theil der Realschule mit dem Gymnasium zugleich in einem Gebäude unterbracht war. Von Reibungen und Streitigkeiten in älterer Zeit haben wir zwar reden gehört, aber zwischen Realschülern und Gymnasialisten fiel nichts Nennenswerthes vor und es kann nicht von einem verderblichen Einflusse auf die Schuljugend gesprochen werden. In dieser Beziehung kommt es auf die Leitung und den Lehrkörper an, thun diese ihre Pflicht, so können wohl gut zwei Anstalten in einem Hause unterbracht werden. Vom sanitären Standpunkte mag das Lycealgebäude wohl manches als wünschenswert erscheinen lassen, aber so arg, wie der Herr Abgeordnete Klun die Sache dargestellt hat, ist es doch nicht. Die Volksschule hat es schlechter, aber mit dem Gymnasium ist es nicht so schlecht bestellt, wenn auch die Localitäten nicht so elegant wie bei neuen Schulen eingerichtet sind.

Was endlich die Schwierigkeiten betrifft, womit die slovenischen Schüler bei dem Aufsteigen aus den Parallellassen in das Obergymnasium zu kämpfen haben, so sind diese nicht so bedeutend, und daß dadurch auch die deutschen Schüler in ihrem Fortschritte erheblich gehemmt würden, davon kann keine Rede sein. Sonstige Unzukömmlichkeiten habe ich im Laufe meiner neunzehnjährigen Praxis am hiesigen Gymnasium nicht gefunden.

Insoferne glaubte ich die vorgebrachten Beschwerden auf das richtige Maß zurückführen zu müssen.

Poslanec Klun:

Očitanja, katera smo ravnokar slisali, meni niso razumljiva in se ne morem z njimi strinjati. Vedno in tudi v državnem zboru sem stal na stališči, da je Kranjska gimnazija dobra. To pa potrjuje gospod vladni zastopnik sam, da je prišlo poročilo o slabih stanovanjih, in da je le eno samo dobro. Toda ravno tako lahko bi mogel priznavati, da so prišla druga poročila,

katerih sem omenjal. Če jih niso poslali ministerstvu, morajo biti v Ljubljani, in iz njih se lahko prepriča, je-li res, kar sem govoril ali ne. Tega pa nisem trdil, da so izvirala ta poročila od deželne šolske oblasti, ampak priznal sem naravnost, da je ona previdno ravnala; kolikor vem, se je deželna šolska oblast hvalevredno potezala za obstanek Kranjske gimnazije; a tudi to vem, da so slaba poročila prihajala ministerstvu, diskrecija pa me veže, da tukaj ne morem povedati, od koga sem to zvedel.

Ravno tako ne tajim, da se slabo obnašanje enega samega dečka ne more v krivdo šteti celemu zavodu; takih paglavcev je marsikje tudi v Ljubljani; grajal sem le to, da se mu na primernem mestu njegovo pobalinstvo ni za zlo jemalo, da tisti, ki imajo skrbeti za disciplino, svoje dolžnosti niso storili.

Drugega nimam sedaj nič več omenjati. Mislim pa, da bode gospod deželni nadzornik sam priznaval, da prihajajo vsako leto od vseh gimnazij deželni šolski oblasti poročila o stanju dotičnih šol. Ako se je to godilo tudi gledé Kranja, mislim, da so bile moje opazke opravilene.

Poročevalec Detela:

Le na opazke gospoda Deschmanna imam nekoliko odgovoriti. On pravi, da s peticijami za gimnazijo v Kranji nasprotujemo ustanovitvi druge gimnazije v Ljubljani. To ni istina. Obče je pripoznano, da v Ljubljani ni mogoče, z jedno gimnazijo, katera šteje nad 900 učencev, shajati in da je treba druge gimnazije, ne gledé na to, ali je v Kranji gimnazija ali ne. Ko bi napravili eno nemško in eno slovensko gimnazijo v Ljubljani, kakor gosp. Deschmann želi, bi se s tem stvar še bolj pokvarila; kajti v nemški gimnaziji bilo bi sicer prostora na ostajenje, v slovenski spodnji gimnaziji pa bi bilo treba do treh paralelek za vsaki razred, kakor sedaj.

Gospod poslanec Deschmann je tudi omenjal, da kmetje svoje sinove v Ljubljano raje pošiljajo, ker mislijo, da je v Ljubljani zanje boljše, in pravijo, ako učenci šele v visjo gimnazijo v Ljubljano pridejo, je veliko težje zanje, ker tukaj tiste, ki pridejo iz druge spodnje gimnazije, bolj zatirajo. Res je, da nekateri starši tako sodijo. Ako pa bi bila v Kranji cela gimnazija, obiskovana bila bi gotovo prav dobro in celi Gorenjski strani bi bil tak zavod v korist. Gospod minister Gautsch bi imel pa najlepšo priliko, ustreči želji deželnega zastopa in mesta Kranj, ne da bi mu bilo treba preklicati svoje naredbes. Naj ostane gosp. minister pri tem, da Kranjska nižja gimnazija preneha; — ustanovi naj pa zato celo gimnazijo v Kranji; s tem bi gimnazijskemu pouku gotovo koristil in gorenjski strani Kranjske dežele jako ustregel. (Klici na levi: — Rufe links: Dobro, dobro!)

Deželni glavar:

Prestopimo k glasovanju. Gospodje, ki pritrdé predlogu upravnega odseka, kakor se je prečital, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Predlog je sprejet.

Izreka se mi želja, da 9. točko današnjega dnevnega reda prenesemo na prihodnjo sejo. Ako ni ugovora, prestopimo k koncu seje.

K besedi se je oglasil gospod poslanec Murnik.

Poslanec ces. svétnik Murnik:

Slavni zbor! Ker je državni zbor sklican na 24. dan t. m., se nam ni nadejati, da bi mogli še več dni zborovati. Ker je pa deželnemu odboru še došlo nekoliko ulog in to 18. t. m., katere se morajo predložiti slavnemu zboru v resitev, katere so sicer že v tisku, pa še ne razdeljéne, in katerih resitev je nujno potrebna, zarad tega si usojam nasvetovati, da bi bilo mogoče te stvari rešiti s tistimi olajšavami, katere so sploh dopustne, da bi se namreč, kakor brž pridejo iz tiskarne, izročile častitim gospodom poslancem. Mogoče pa je, da bode kaj prošenj prišlo in kaj nasvetov iz odsekov, kateri spreminjajo nasvete deželnega odbora in treba tudi tam olajšave, ako se sploh hoče, da bi se zbor v ponedeljek zamogel skleniti. Ne bodem dalje utemeljeval teh nasvetov, ker mislim, da jih kratek čas sam utemeljuje.

Nasvetoval bi pa to-le:

1.) Prošnje, katere bi še došle, izročé se deželnemu odboru, da jih reši.

2.) Predlogi deželnega odbora smejo se takoj oddati dotičnim odsekom v poročanje.

3.) Dovolé se vse po opravielnem redu dopustljive olajšave, izrekoma dovoli se, da se ustno poroča in se ne tiskajo poročila odsekov, zahteva se ne, da bi bilo treba, da bi predlogi bili 48 ur prej v rokah gospodov poslancev, predno se o njih obravnava, vender se pa morajo nasveti, kateri se ne ujemajo z nasveti deželnega odbora, tiskani ali pisani predložiti slavnemu zboru.

Deželni glavar

Želi k tem predlogom, ki merijo na to, da se omogoči resitev še nekaterih, dosedaj ne formalno razpravljenih predlogov, kdo besede? — (Nihče se ne oglasi. — Niemand meldet sich.)

Ker nihče ne želi besede, prosim gospode, ki pri-trdè tem predlogom, naj blagovolé ustati.

(Obvelja. — Angenommen.)

Vsi predlogi poslanca Murnika so sprejeti in se bode tako ravnalo.

Naznaniti imam, da ima upravni odsek danes popoldne ob 5. uri sejo. Finančni odsek sklicuje gospod načelnik na jutri ob 9. uri popoldne.

Prihodnjo sejo odločujem za prihodnji ponedeljek, 22. t. m., ob 9. uri zjutraj.

Na dnevni red pridejo sledeče točke. (Glej dnevni red prihodnje seje. — Siehe Tagesordnung der nächsten Sitzung.)

Sklepam sejo.

Konec seje ob 2. uri popoldne. — Schluss der Sitzung um 2 Uhr nachmittags.

